

RIJEC

7. LIPNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Vijećnici u Subotici i Somboru

SADRŽAJ

4

Kandidati HDZ-a pozvali na
glasovanje za Europski parlament
**Položaj Hrvata u Srbiji
jedan od prioriteta**

10

Mons. Mirko Štefković zaređen je
za biskupa Zrenjaninske biskupije
**»Zajedno ćemo rasti
u vjeri, ljubavi
i zajedništvu«**

12

Tihomir Vinković, novinar HRT-a,
dopisnik iz Bruxellesa
**I male države mogu
utjecati na politiku EU**

20

U susret 20 godina postojanja Nogo-
metne reprezentacije Hrvata u Srbiji
**Prvi put bez sudjelova-
nja na Europeadi**

30

Obilježeno desetljeće Udruge
bunjevačkih Hrvata iz Subotice
**Dužijanca – brend
bunjevačkih Hrvata**

36

Svetkovina Tijela i Krvi Kristove
**Barjaci vidljivi
samo na Tijelovo**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Izbori bili i prošli

Prošla je i ta nedjelja. Mislim na onu prošlu. Glasovalo se za lokalnu vlast u 89 gradova i općina. Neizvjesnosti koja daje draž glasovanju i iščekivanju rezultata nije bilo. Pobjednik se znao, ali za svaki slučaj tu pobjedu je trebalo još malo osigurati, a kako se to radi već smo viđali na izborima. I kao što to biva na svim izborima, svi izborne rezultate analiziraju tako da mogu kazati da su oni pobjednici, ma što to značilo.

Manje od 50 posto birača iskoristilo je svoje pravo da bira, pa tako gledano ni pobjednici nisu pobjednici, jer iza sebe imaju četvrtinu ili malo više od toga biračkog tijela. Ali izborni sustav je takav. Svatko se imao pravo kandidirati i svatko je imao pravo birati. Oni koji su bojkotirali izbore drže da su imali valjane razloge za to, kao što i oni koji su u nedjelju ostali kod kuće drže da su imali valjane razloge pustiti drugima da odluče o tome tko će i kako će njihov grad voditi naredne četiri godine.

Nema većeg demokratskog postignuća nego kada građani izađu na izbore i na svojim biračkim mjestima zaokruže kandidate koji su im po volji. Posebno bi birači trebali biti zainteresirani za lokalne izbore, jer se na lokalnu provodi mnogo toga što utječe na kvalitetu njihovog svakodnevnog života. Ali nisu. Možda zbog toga što su im je bilo jasno tko mora (po svaku cijenu) biti pobjednik, možda zbog toga što se i u lokalnoj kampanji sve vrtjelo oko velikih političkih tema, možda zato što ništa od ponuđenog nije pasalo njihovom političkom okusu, možda zbog toga što su neki pozivali na bojkot. Ili jednostavno zbog toga što više ni jednom obećanju ne vjeruju. Bez obzira što bilo od ovoga postizborna politička tema trebala bi biti kako zainteresirati birače za izborni proces. Eto zadaće za naredne četiri godine, jer na lokalnu nije kao na onim velikim izborima na kojima se malo provjerava politička snaga.

Ako ništa drugo, barem smo naredne četiri godine mirni. A kako će nam biti – vidjet ćemo. Onako kako smo glasovali.

Z. V.

Kandidati HDZ-a pozvali na glasovanje za Europski parlament

Položaj Hrvata u Srbiji jedan od prioriteta

U Hrvatskoj se u nedjelju, 9. lipnja, održavaju izbori za Europski parlament. Pravo glasovanja na ovim izborima imaju i državljani Hrvatske s prebivalištem u Srbiji, a glasovati mogu u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu i Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici. Hrvatska bira 12 eurozastupnika, a za ova zastupnička mjesta borit će se kandidati s čak 25 lista.

Među 25 stranačkih, kolicijских i listi koje predvode pojedinci je i lista HDZ-a, čiji je slogan »Hrvatska snažna i važna« na čijem je čelu premijer **Andrej Plenković**. Nakon preizbornog skupa u Osijeku, koji je održan u utorak, 4. lipnja, kandidati HDZ-a za eurozastupnike pozvali su državljane Hrvatske s prebivalištem u Srbiji da glasuju i podrže njihovu listu.

»U Europskom parlamentu zastupamo interese hrvatskog naroda, neovisno o tome živjeli oni u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini ili u Vojvodini. I u ovom mandatu borili smo se zajedno za poboljšanje položaja hrvatskog naroda u Vojvodini i s time ćemo nastaviti i ubuduće. Borit ćemo se za očuvanje hrvatskog jezika, kulture, identiteta; borit ćemo se za zajednicu koja stoljećima svjedoči o našoj kulturi«, kazao je kandidat na listi i dosadašnji eurozastupnik **Karlo Ressler** i dodao da je i u interesu Hrvatske, ali i cijele Europe, da Srbija uđe u Europsku uniju, kako bi Hrvatska imala stabilno susjedstvo.

»Jasno je da ćemo i dalje inzistirati na svemu onome što je Hrvatska trebala ispuniti da bi ušla u Europsku uniju, a to se itekako tiče statusa i položaja hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini i Srbiji i na tome ćemo i dalje inzistirati u Europskom parlamentu«, kazao je Ressler.

»Zalažemo se za ulazak ostalih zemalja u Europsku uniju, ali uz poštovanje kriterija. Ovdje smo da pomognemo. Želimo da naše susjedstvo bude sigurno. Kao članica Odbora za vanjsku politiku u svim svojim obraćanjima, nakon što raspravljamo o izvješćima o napretku Srbije u pristupanju EU uvijek apostrofiramo prava manjina. Ona ne smiju biti upitna. Prava manjina moraju biti civilizacijski doseg jedne države, jednako kao što su prava manjina na visokoj razini u Hrvatskoj. Prvo, ne može se sjediti na dvije stolice. Ne može se deklarativno govoriti da ćete nešto poduzeti, donijeti akcijske planove i donijeti nekakve strategije, a zapravo ih u stvarnosti ne provoditi«, kazala je kandidatkinja i dosadašnja eurozastupnica **Sunčana Glavak** i dodala da će Hrvatska podupirati proširenje Europske unije.

»Nemojmo zaboraviti da je proces proširenja bio zastao i da je upravo na inzistiranje premijera Plenkovića, kada je Hrvatska preuzela predsjedanje Vijećem Europe, na visoko mjesto u agendu stavljeno ponovno pitanje proširenja Europske unije, pa tako i za Bosnu i Hercegovinu. Za Srbiju smo posebno apostrofirali, a što nije dobro, neusklađenost vanjske politike s politikom EU«, kazala je Glavak.

Poziv biračima u Srbiji uputila je i kandidatkinja **Nikolina Brnjac**.

»Hrvatska je 11 godina članica EU i to nam je donijelo puno benefita. Sve ovo što vidite što se gradi u Hrvatskoj: vrtići, škole, bolnice, prometnice, muzeji... to je sve temeljeno na europskim sredstvima. Odluke koje se donose u Europskom parlamentu jednako su važne, ako ne i važnije od onih koje donosimo u Hrvatskom saboru. Upravo zato je važno izaći na izbore 9. lipnja«, kazala je Brnjac i dodala da je jedan od najvažnijih prioriteta sigurnost hrvatskog naroda, ma gdje živjeli.

»Na europske izbore idemo sa sloganom 'Hrvatska snažna i važna'. Koliko je Hrvatska jača u Europskoj uniji to će biti bolje i Hrvatima izvan Hrvatske, odnosno Hrvatima u Srbiji«, poručio je kandidat HDZ-a na EU izborima i predsjednik Hrvatske zajednice Županija **Danijel Marušić**.

Z. V.

Jasna Vojnić pozvala na izbore za Europski parlament

Zastupnica u Hrvatskom saboru **Jasna Vojnić** pozvala je građane Srbije koji imaju hrvatsko državljanstvo da u nedjelju, 9. lipnja, izađu na izbore za novi saziv Europskog parlamenta te podrže listu Hrvatske demokratske zajednice pod rednim brojem 5 i kandidata broj 1 **Andreja Plenkovića**.

»Dragi građani Republike Srbije koji uživaju hrvatsko državljanstvo, hvala vam što ćemo učiniti još jednu stepenicu i gestu više, a to je da ćemo svoj glas preko zastupnika Hrvatske demokratske zajednice dobiti i do Europskog parlamenta! Nije svejedno tko će hrvatske interese zastupati u Bruxellesu, tko će tamo i na koji način artikulirati i naše potrebe. Da se Republika Hrvatska nije toliko snažno pozicionirala u Europi i naš položaj bio bi slabiji. Da nemamo zastupnike koji mogu naše potrebe izreći na pravom mjestu u pravo vrijeme i naše mogućnosti bile bi manje. Zato, ne propustimo i ovu priliku! Iskoristimo ju sada kada su se mnoga vrata, zahvaljujući i vama, za nas otvorila! U nedjelju, 9. lipnja 2024. zaokružimo listu Hrvatske demokratske zajednice koja je pod rednim brojem 5, i kandidata br. 1, predsjednika Andreja Plenkovića koji će nas, sigurni smo, i tamo zastupati«, navodi se u pozivu zastupnice Jasne Vojnić.

H. R.

DSHV poziva hrvatske državljane u Srbiji na izbore za Europski parlament

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini poziva sve državljane Republike Hrvatske koji imaju prebivalište u Republici Srbiji da izađu na predstojeće izbore za novi saziv Europskog parlamenta, koji će biti

održani u nedjelju, 9. lipnja, uz apel da se glas povjeri kandidatima one političke stranke s kojom Hrvati u Vojvodini imaju najplodonosniju suradnju – za listu Hrvatske demokratske zajednice, koja ima redni broj 5.

»Glede toga posebno ističemo kako je u proteklih nekoliko godina upravo ova stranka i njezin lider **Andrej Plenković** – on je ujedno i nositelj ove izborne liste, višestruko uvećao i osnažio podršku Hrvatima u Vojvodini, to jest Republici Srbiji, i s kojom su hrvatske institucije ostvarile do sada najbolju suradnju«, poručuju iz DSHV-a. Izbori će se na biračkim mjestima u sjedištima diplomatskih misija i konzularnih ureda Republike Hrvatske u inozemstvu održati u nedjelju, 9. lipnja 2024. godine, od 7 do 19 sati. U Republici Srbiji glasovanje će se provoditi na sljedećim biračkim mjestima: Konzularni ured Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji, Beograd (Kneza Miloša 82/I. kat) i Generalni konzulat Republike Hrvatske u Subotici (Maksima Gorkog 6).

H. R.

Vijećnici u Subotici i Somboru

***DSHV će imati tri vijećnika u Subotici i dva u Somboru.
DZH će imati jednog vijećnika u Subotici***

Građani Srbije glasali su 2. lipnja za nove lokalne predstavnike u 89 gradova i općina. Na ovim izborima pravo glasa imalo je više od tri i pol milijuna birača, a ukupno je sudjelovalo više od 310 izbornih lista.

Vladajuća Srpska napredna stranka proglasila je pobjedu u većini općina i gradova u kojima se glasalo, dok oporba tvrdi kako može formirati vlast u Nišu. SNS je pobijedio u svim općinama, osim u Bačkoj Topoli, Senti, Kanjiži i Tutinu, gdje u većini žive manjinske zajednice – Mađari i Bošnjaci, saopćio je predsjednik SNS-a **Miloš Vučević**. Naprednjaci tvrde da je glasanje proteklo bez problema, a oporba da su izborni proces obilježili dupli birački popisi, pritisak na birače i organizirano glasanje. Ove izbore obilježila je i relativno slaba izlaznost.

Šef promatračke misije Ureda OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) **Lamberto Zanijer** rekao je da su protekli lokalni izbori bili dobro provedeni i biračima su ponuđene različite političke mogućnosti, međutim izrazio je zabrinutost zbog »široko rasprostranjenog pritiska na zaposlene u javnom sektoru, zloupotrebe javnih resursa i pristranosti medija u korist vladajuće koalicije«.

Dvije hrvatske manjinske stranke sudjelovale su na izborima: Demokratski savez Hrvata u Vojvodini u Subotici i Somboru i Demokratska zajednica Hrvata u Subotici i osvojili mandate, dok je u Srijemskoj Mitrovici član DSHV-a osvojio mandat na listi Srpske napredne stranke. Dok je DSHV izrazio zadovoljstvo postignutim rezultatom, DZH, koji je izlazio u koaliciji s drugim strankama, ocijenio je rezultat relativno slabim za hrvatsku zajednicu u cjelini gledano.

Subotica i Sombor

Na lokalnim izborima u Subotici glasalo je 52.484 birača, odnosno 41,83 % od ukupnog broja upisanih u birački popis. Zabilježeno je 1.976 nevažećih glasačkih listića, dok u glasačke kutije nisu ubačena 22 glasačka listića. Po preliminarnim rezultatima Gradske izborne komisije, najviše glasova 25.893 ili 49,14 % osvojila je lista »Aleksandar Vučić – Subotica sutra« i imat će 35 vijećnika. Druga po broju osvojenih glasova, 13.777 ili 26,51 %, je

lista »Savez vojvođanskih Mađara – dr Balint Pastor« i imat će 19 vijećnika. Na trećem mjestu je lista »Subotica protiv nasilja – Biram Suboticu – Nela Tonković« koja je osvojila 7.721 glas ili 14,7 % te će imati deset vijećnika. Ovu koaliciju čine Demokratska stranka, Narodni pokret Srbije, Liga socijaldemokrata Vojvodine, Zeleno-levi front i Demokratska zajednica Hrvata čiji će predstavnik u lokalnoj skupštini biti prof. dr. **Tomislav Stantić**. Manjinska koalicija »Za pravednu Suboticu – DSHV – SPP – Tomislav Žigmanov« osvojila je 2.182 glasa ili 4,32 % i imat će tri vijećnička mjesta u lokalnoj skupštini. Grupa građana »Za kulturnu Suboticu«, koju je predvodila **Márta Árokszállási**, nije prešla cenzus, a za nju je glasalo 913 birača.

U Somboru je pravo glasa imalo 70.910 građana, a iskoristilo ga je 31.066 ili 43,8 %. Najviše glasova dobila je lista »Aleksandar Vučić – Sombor sutra« – 20.706 glasova ili 66,68 % podrške birača. Oporbena lista »Biram Sombor bez nasilja« osvojila je glasove 5.825 građana ili 18,8 % te će imati 11 vijećnika u lokalnoj skupštini. Lista

»Savez vojvođanskih Mađara – dr Balint Pasztor« osvojila je 1.954 glasova, odnosno 6,3 % i imat će 4 mandata. Izborni cenzus, s 3,14 % odnosno 976 glasova, prošla je i lista »Građanski front – stop ludilu«, kojoj pripadaju dva mandata kao i manjinskoj listi »Za pravedan Sombor! – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini – Tomislav Žigmanov« koju je podržalo 735 ili 2,37 % birača. Bilo je više od 850 nevažećih listića (2,76 %).

DSHV zadovoljan

DSHV je u svom priopćenju nakon izbora ocijenio »izuzetno pozitivnim ostvarene rezultate na lokalnim izborima« jer će, kako navode, kao jedina relevantna politička stranka hrvatske zajednice u Srbiji nastaviti participirati u predstavničkim tijelima vlasti putem svojih vijećnika u skupštinama gradova Subotica i Sombor, lokalnim samop upravama u kojima živi veliki broj Hrvata.

»Tim prije izborni uspjeh smatramo odličnim jer su se izbori odvijali u složenom društvenom kontekstu, s brojnim izazovima u političkom polju, nejednakim predizbornim pozicijama, skromnim materijalno-financijskim i inim resursima za djelovanje, nedovoljnom medijskom vidljivošću... No, dobra izborna platforma, kvalitetni kadrovi na listama, na kojima su bili zastupljeni osim članova DSHV-a i predstavnici hrvatskih kulturnih udruga te ugledni pojedinci iz svih područja i mjesta u kojima Hrvati žive, dosadašnji ostvareni rezultati i uopće prepoznatljivost DSHV-a u hrvatskome biračkom tijelu, do sada najbogatija, najraznovrsnija i najbolja kampanja, uz brojnu mrežu zagovaratelja, veliki broj mladih koji su vodili gotovo sve izborne radnje, spomenute su manjkavosti posve uspješno nadomjestili i ostvarili zacrtane ciljeve – osvajanje vijećničkih mjesta. Na taj način, politički adekvatno institucionalno situirani, autentični predstavnici Hrvata bit će u prilici artikulirati interese i potrebe zajednice čije su povjerenje zadobili te kao integralni dio lokalnih struktu-

ra vlasti pridonijeti razvoju ne samo Sombora i Subotice, nego i područja u kojima Hrvati žive te samih lokalnih hrvatskih zajednica. Dosadašnje pozitivno djelovanje i konstruktivno držanje DSHV-a govori u prilog činjenice da možemo biti pouzdani partneri vlasti«, navodi se u priopćenju stranke.

»Osigurali smo u sljedeće četiri godine sudjelovanje predstavnika Hrvata u procesima donošenja odluka u lokalnim skupštinama Subotice i Sombora. Na taj način autentični glasovi hrvatske zajednice jasno će se čuti, a naša će se prava i interesi učinkovitije zastupati«, zaključuje se u priopćenju.

Izabrani vijećnik u Subotici **Marin Piuković** zahvalio se svima koji su u Subotici dali svoj glas njihovoj listi.

»Osvojili smo značajan rezultat i s tri vijećnika ušli u gradsku skupštinu. Izbornim rezultatom smo zadovoljni, ali isto tako i svim aktivnostima koje su prethodile izbornom danu. Mislim tu prije svega na prikupljanje potpisa, za svega jedno popodne skupili smo 703 potpisa. Kampanju smo radili aktivno, imali smo redovitu komunikaciju sa svim kandidatima koji su u svojim krugovima radili na animiranju birača. Također, bili smo prisutni na terenu i ozbiljno pristupili komuniciranju točaka za koje ćemo se

zalagati. Bitno nam je da se naš glas čuje u gradskoj skupštini kako bismo što bolje mogli zastupati interese naših birača ali i svih građana Subotice. Nastavit ćemo i dalje slušati zahtjeve naših glasača te ih nastojati riješiti«, rekao je Piuković, koji je uz **Josipu Vojnić Tunić** i **Ninoslava Radaka** izabran za vijećnika u Skupštinu grada Subotice.

Izabrani vijećnik DSHV-a u Somboru **Tomica Vuković** je rekao kako je veliki uspjeh ove stranke da su uspjeli prikupiti potpise i izići prvi put samostalno a ne u koaliciji nakon 34 godine postojanja stranke. »Nadamo se da će ovi izbori pokazati volju građana Sombora da se čuje glas Hrvata u Skupštini Sombora. Ne postoji nijedno

mjesto gdje žive stopostotno samo Hrvati već su uvijek nacionalno miješane sredine i potencirat ćemo da se rješavaju problemi gdje je većinom hrvatsko stanovništvo, ali to ne znači da ćemo opstruirati projekte ili bilo kakve odluke koje donose dobrobit svim somborskim salašima i selima pa i onim gdje ne žive Hrvati. Podržat ćemo sva nastojanja da se doprinese kvalitetnijem životu svih sela i salaša da se popravi kvaliteta života, komunalna infrastruktura, kao što je plin, voda, pojačanje napona struje... Znači, za dobrobit kako Hrvata tako i svih stanovnika Sombora», rekao je Vuković.

DZH: Pozivamo na dijalog

Izabrani vijećnik u skupštini Subotice iz DZH-a prof. dr. Tomislav Stantić, iako zadovoljan uspjehom svoje stranke koja će ponovo imati predstavnika u lokalnoj skupštini, ocijenio je da nema razloga za neko pretjerano slavlje jer je, ako se gleda u cjelini, hrvatska zajednica imala u ranijim razdobljima i značajnije veći broj vijećnika.

»Kao stranka DZH smo veoma zadovoljni jer se poslije više godina vraćamo u subotičku skupštinu i samim time omogućujemo da neke naše ideje budu na usluzi građanima. Pri tome čestitam i DSHV-u na osvojena tri mandata. Međutim, kada to saberete i pogledate u kontekstu da smo nekada imali jedanaest, devet, osam vijećnika sada ova četiri koja predstavljaju hrvatsku zajednicu i nije neki razlog za pretjerano slavlje. Premda mnoge ideje koje smo i mi promovirali kroz kampanju naše zajedničke koalicije 'Subotica protiv nasilja – Biram Suboticu – Nela Tonković', a isto tako i programski ciljevi DSHV-a mogu biti korisni za Hrvate, napose što se tiče ruralnog razvoja kao i pojedinih ideja iz područja školstva gdje se ne slažemo u načinima ali nam je cilj isti. Tako da vjerujem kako su pred nama možda dani kada ćemo konačno jednom sjesti i razgovarati za istim stolom – naše dvije stranke DSHV i DZH o onome što bi bili prioriteti i što je najvažnije učiniti za naše sunarodnjake. A ako se i ne dogovorimo, dijalog nikada nije loš. Evo, mi smo otvoreni a na DSHV-u, koji je jači, ima mogućnosti da takav razgovor inicira ili ne. Naša koalicija ima 10 vijećnika i svaki razgovor i kao koalicije je dobrodošao s DSHV-om jer ne mislim kako je ultimativno da lokalne prate republičke ili pokrajinske politike. Mi uvažavamo činjenicu da je DSHV u koaliciji s vladajućom koalicijom na republičkom nivou, ali lokalne teme su nešto drugo i nešto čemu trebamo odgovarati prije svega građanima. Ali svakako, kao dvije stranke hrvatske nacionalne zajednice sve te teme mogu biti aktualne bez obzira žele li razgovor s koalicijom ili samo s DZH-om. Mi ćemo biti u oporbi s rješenjima za koja mislimo da su mnogo bolja od ovih koje trenutno imamo u smislu kapitalnih investicija, jer mislimo da od toga nemaju svi Subotičani koristi, sa svim tim velikim

novcem za razne kapitalne projekte ne samo u Subotici nego i u cijeloj zemlji. Mislim da se mogu uraditi mnogo bolje stvari za sve građane Subotice, ne samo pripadnike naše nacionalne zajednice. I svakako mislim da je odgovornost na nama i za dijalog s ostalim pripadnicima manjinskih zajednica gdje ne mislim samo na pripadnike mađarske već i sve druge nacionalne zajednice jer jedino zajedno možemo štititi prava pripadnika manjina», rekao je Stantić.

Srijem – jedan predstavnik u Srijemskoj Mitrovici

Prema preliminarnim rezultatima Republičke izborne komisije na lokalnim izborima u Šidu za listu »Aleksandar Vučić – Šid sutra« glasalo je 11,015 birača ili 75,2 %. Za »Ujedinjenu opoziciju – glasaj za promene« glasalo je 2.632 birača šidske općine odnosno 24,80 %. Prema neslužbenim rezultatima u novi saziv rumskega parlamenta

ušlo je pet od šest lista koje su se nalazile na glasačkom listiću. Za listu »Aleksandar Vučić – Ruma sutra« glasalo je 16.619 ili 70,55 % građana. Koalicija »Ruma protiv nasilja« dobila je 3.114 glasova ili 13,22 %. Trećeplasirana po broju glasova je Nova demokratska stranka Srbije s 1.229 glasova odnosno 5,22 %. Za »Rusku stranku – Srbi i Rusi braća zauvek« glasalo je 856 građana ili 3,63 % birača. Lista »Biram zdravu i zelenu Rumu« osvojila je 3,43 %, odnosno 809 glasova. U Srijemskoj Mitrovici lista »Aleksandar Vučić – Srijemska Mitrovica sutra« osvojila je 60,22 % glasova. Na drugom mjestu je lista »Grad za sve nas – Vladimir Petković« s osvojenih 21,09 % glasova, zatim slijedi lista »Srijemska Mitrovica protiv nasilja« sa 7,62 %. Lista »Dr. Savo Manojlović – i ja sam Mitrovica – Kreni-promeni mlada Mitrovica« osvojila je 5,93 % glasova. Zatim slijedi lista »Nada za Mitrovicu – Nova demokratska stranka Srbije« s 2,04 % i Europska Mitrovica s 0,61 % osvojenih glasova. **Krunoslav Đaković** će, prema neslužbenim rezultatima na listi Srpske napredne stranke biti vijećnik u gradskoj skupštini u Srijemskoj Mitrovici.

J. D. i S. D.

INNATUS – projekt od izuzetne važnosti za lokalnu hrvatsku zajednicu

Centri kulturnog turizma

U okviru projekata prekogranične suradnje Interreg VI-A IPA Croatia – Serbia 2021 – 2027 odobren je projekt INNATUS u kojem su partneri Općina Ernestinova iz Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće iz Republike Srbije.

Projekt INNATUS (Inicijativa za naivnu umjetnost i održivi turizam) ima za cilj unaprijediti ulogu kulture i održivog turizma u širem području Ernestinova i Subotice, jačanjem kapaciteta dionika, izgradnjom dva centra kulturnog turizma i razvojem prepoznatljive turističke ponude utemeljene na zajedničkoj kulturnoj baštini naivne umjetnosti.

»Projekt će izgraditi Kreativni dječji centar, a u Subotici će se adaptirati podrumski prostor HNV-a u Interaktivni kulturni centar. Oba centra bit će obogaćena modernom VR tehnologijom i omogućit će brendiranje pametnih turističkih odredišta. Ujedno će Ernestinovo i HNV organizirati zajedničku manifestaciju naivne umjetnosti koja će se paralelno održati na obje lokacije«, rekao je vlasnik konzultantske tvrtke Theoria Consulting International **Hrvoje Vargić**, koji je sudjelovao u izradi projekta skupa s ostalim uključenim partnerima.

Kako kaže, ukupno je za projekt odobreno 1.499.738,33 eura, koji će biti raspoređeni među partnerima, a provedba će trajati 30 mjeseci.

»Zanimljivo je i da se tijekom pripreme projekta nisam mogao odlučiti za njegovo ime, pa sam dao na glasanje

nekoliko prijedloga pratiteljima na Linkadlnu i većina je glasala za INNATUS«, nastavlja Vargić.

Rekao je kako mu je ovo prva suradnja s Hrvatskim nacionalnim vijećem.

»HNV je bio izvrstan partner, s jasnom vizijom, predanošću i stručnošću. Njihovo razumijevanje lokalnog konteksta, tradicije naivnog slamarstva i vizija razvoja bili su ključni za uspjeh naše prijave. Svakako bih volio nastaviti suradnju s HNV-om na budućim projektima. Vidim veliki potencijal za daljnje inicijative koje grade na temeljima projekta INNATUS, možda šireći njegov doseg na druge aspekte kulturne baštine ili druge regije. Također bih rado istražio mogućnosti u drugim područjima od zajedničkog interesa, kao što su obrazovanje, socijalna uključenost ili gospodarski razvoj«, zaključuje Hrvoje Vargić.

»Projekt suvenirnice dugo je već na našoj agendi kapitalnih projekata. Postoji velika potreba za interpretacijskim centrom u sklopu kojeg će biti galerijski izložbeni prostor i prostor za suvenirnicu. Puno pripadnika naše zajednice moglo bi ovdje naći svoje mjesto da svoje kreativne proizvode izlože, prezentiraju i ponude za prodaju. Objekt u kojem su nekada bili smješteni uredi Hrvatskog nacionalnog vijeća uz podrumске i potkrovnne prostore idealni su za to. Preko projekta INNATUS dio ovih vizija bit će u naredne dvije godine, na našu veliku radost, realiziran«, kazala je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

I. U.

Brza pruga Novi Sad – Subotica počinje s prometom koncem godine

Ministar građevinarstva, prometa i infrastrukture **Goran Vesić** izjavio je da je počela obuka uposlenih u poduzeću *Infrastruktura željeznice Srbije* za rad na brzom pruzi između Novog Sada i Subotice koja će, kako je rekao, biti puštena u promet do kraja ove godine.

Naveo je kako će izgradnja same pruge biti završena do kraja srpnja, a već u kolovozu će početi certifikacija pruge za sve standarde Europske unije.

»Potom će njemačka kompanija *Deutsche bahn* u rujnu uraditi tehnički prijem pruge kako bismo od listopada počeli s probama brzog prometa kako bi krajem studenog ili početkom prosinca brza pruga bila spremna da njome krene promet«, rekao je Vesić.

Dodao je da će polasci između Beograda i Subotice biti između 5 sati ujutru i 22 sata navečer.

Vesić je naveo da će postojati dvije vrste polazaka i dodao da će u parnim satima prometovati brzi vlak koji će stajati u Novom Beogradu, u Novom Sadu, na novoj stanici u Vrbasu, Bačkoj Topoli i Subotici, dok će u neparnim satima prometovati *Interregio* vlak, koji će stajati u Novom Beogradu, Novoj Pazovi, Staroj Pazovi, Indiji, Novom Sadu, Zmajevu, Vrbasu, Lovćencu, Malom Idošu, Bačkoj Topoli, Žedniku i Subotici.

Rekao je da će se od Beograda do Subotice stizati za 80 minuta, od Beograda do Vrbasa za 53 minuta, a do Bačke Topole za 64 minuta.

Naveo je kako će novim Zakonom o željezničkom prometu biti propisano da se za sve pruge kojima se vozi brzinom većom od 120 kilometara na sat uvedu zaštitne ograde kako bi se dodatno pridonijelo zaštiti građana na prugama.

Mons. Mirko Štefković zaređen je za biskupa Zrenjaninske biskupije

»Zajedno ćemo rasti u vjeri, ljubavi i zajedništvu«

Foto: Vlado Šućur

Kako je istaknuo ministar za ljudska i manjinska prava Tomislav Žigmanov, mons. Štefković je trenutno »jedini biskup koji je potekao iz hrvatskog klera u Vojvodini«

Propovijed je govorio glavni zaređitelj na mađarskom jeziku, a novozaređeni biskup riječi zahvale uputio je prije svega Bogu te roditeljima i bližnjima i svojim odgojiteljima.

»Najprije svoju zahvalu izražavam Presvetome i Trojedinome Bogu na daru života i duhovnog poziva, što me sve do sad uzdržava i uvijek iznova daje iskusiti milinu svoje ljubavi i milosrđa. Zahvaljujem i mojim roditeljima, dragoj mami **Dominiki** i pokojnom ocu **Ivanu**, što su me prihvatili i vjernički odgojili. Dobri Bog neka nagradi svaku njihovu žrtvu, kojima su – svatko na svoj način – očitovali svoju ljubav prema nama trojici braće! Bogu sam zahvalan i za braću **Josipa** – on mi je brat i po svećeništvu – i **Nikolu** s obitelji. Njihova blizina i potpora su mi trajnim izvorom utjehe i radosti. Sa zahvalnošću se obraćam i svojoj velikoj rodbini. Hvala vam svima na svemu dobru, osobito što ste i danas došli izraziti svoju blizinu! Hvala također i svim mojim odgojiteljima i profesorima, počevši od osnovne škole, pa preko Biskupijske klasične gimnazije *Paulinum*, sve do Casa Balthasara i Papinskog kolegija *Germanicum et Hungaricum* u Rimu, te papinskih sveučilišta *Urbaniana* i *Gregoriana*«, rekao je novozaređeni biskup.

Na poseban način mons. Štefković obratio se svećenicima svoje Zrenjaninske biskupije.

»Naša osobna otvorenost prema Isusu, od kojega najprije mi primamo milost, preduvjet je da je možemo posredovati vjernicima kojima smo poslani. Stoga vas pozivam, iako smo raštrkani na velikom teritoriju Banata, u svjetlosti Gospodnjoj zajedno hodimo, i to pod vodstvom naše nebeske Majke Blažene Djevice Marije i pod zaštitom svetog Gerarda, zaštitnika naše biskupije«, poručio je novozaređeni biskup.

Mons. Štefković obratio se i vjernicima biskupije za koju je zaređen.

»Osjećam se počašćeno što ću s vama nastaviti svoj životni put. Siguran sam da imate očekivanja od novoga biskupa. Zajedno ćemo rasti u vjeri, ljubavi i zajedništvu,

Ukatedrali Zrenjaninske biskupije sv. Ivana Nepomuka u Zrenjaninu u subotu, 1. lipnja, je pod misnim slavljem zaređen njezin nov biskup mons. **Mirko Štefković**. Polaganjem ruku glavnog zaređitelja beogradskog nadbiskupa i metropolita dr. **László Németha** i suzaređitelja apostolskog nuncija u Srbiji **Santa Rocca Gangemija** i srijemskog biskupa **Fabijana Svaline** dosadašnji ekonom Subotičke biskupije mons. Štefković zaređen je za novog zrenjaninskog biskupa.

»Hvala Trojedinome Bogu«

Prije samog čina ređenja svim vjernicima je obznanjen apostolski nalog, odnosno bula imenovanja pape **Franje**, kojom je biskupom Zrenjaninske biskupije imenovao mons. Štefkovića 18. ožujka. Odmah nakon čina ređenja novi biskup je pomazan svetim uljem po glavi, predan mu je evanđelistar te su mu stavljene oznake biskupske službe – prsten, mitra i štap.

a ja vas molim da me pratite svojim molitvama, kako bih mogao odgovoriti na potrebe ove naše biskupijske zajednice, zbog kojih me Božja providnost poslala k vama», poručio je mons. Štefković.

Misnom slavlju nazočili su brojni nadbiskupi, biskupi i svećenici iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Crne Gore i Bugarske te predstavnici svjetovnih vlasti svih razina te predstavnici diplomacije.

Kako je istaknuo ministar za ljudska i manjinska prava **Tomislav Žigmanov**, mons. Štefković je trenutačno »jedi biskup koji je potekao iz hrvatskog klera u Vojvodini«.

Podsjetio je ministar i kako je novozaređeni biskup prvi biskup u nedugoj povijesti Zrenjaninske biskupije koji je Hrvat.

»Valja napomenuti da, osim malenog hrvatskog stada, postoji snažna navezanost Hrvata iz Banata sa Zagrebom – zagrebački nadbiskup **Josip Mihalović**, graditelj zagrebačke katedrale, rođen je 1814. u Tordi, župi čiji je Štefković biskup«, dodao je Žigmanov.

Životni put novozaređenog biskupa

Mirko Štefković rođen je 24. rujna 1977. godine u Subotici (Tavankutu) kao drugi od trojice sinova Ivana i Dominike, rođene **Ivanković**. Stariji brat Josip je dijecezanski svećenik, a trenutačno vrši službu dekana Somborskog dekanata i župnika u somborskim župama Uzvišenja sv. Križa i sv. Nikole Tavelića. Mlađi brat **Nikola** je oženjen i ima troje djece. Otac je preminuo 1994. godine te je majka u skromnim uvjetima sama othranila trojicu sinova.

Osnovnu školu je pohađao u Tavankutu, pa u Žedniku i u Subotici, a potom je u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji *Paulinum* u Subotici stekao srednjoškolsko obrazovanje. Godinu dana je zatim proveo u Nišu na odsluženju vojnog roka, a po povratku kući u ljeto 1997. godine ga je subotički biskup, mons. dr. **Ivan Pénzes**, kao svećeničkog kandidata, poslao u Rim, gdje je najprije dvije godine

proveo u zavodu za odgoj duhovnih zvanja Casa Balthasar, a ostalih šest godina je boravio u Papinskom kolegiju *Germanicum et Hungaricum*. Studij filozofije pohađao je od 1998. do 2000. godine na Papinskom sveučilištu *Urbaniana*, a potom je studirao teologiju na Papinskom sveučilištu *Gregoriana*, gdje je 2006. godine postigao licencijat iz fundamentalne teologije.

Biskup Pénzes ga je 3. svibnja 2003. godine u Rimu zaređio za đakona, te je godinu dana proveo na pastoralnoj praksi u župi Snježne Gospe u Horgošu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 2004. godine u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

Po povratku s poslijediplomskog studija imenovan je osobnim biskupovim tajnikom i bilježnikom u Biskupskom ordinarijatu, a te dužnosti je vršio do 2020. godine, da bi 2021. godine bio imenovan biskupijskim ekonomom i ravnateljem svećeničkog doma *Josephinum*. Od 2011. godine povjerene su mu i službe biskupijskog ceremonijara i glasnogovornika, koje je obnašao do 2023. godine.

Pomoćnim tajnikom Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda imenovan je 2010. godine, da bi 2016. godine bio izabran za njezinog generalnog tajnika, a tu dužnost je vršio do 2021. godine.

Osim navedenih službi, od svibnja 2007. do lipnja 2011. godine bio je glavni i odgovorni urednik Katoličkog lista *Zvonik*, te u više mandata član Zbora biskupijskih savjetnika, Prezbiterskog i Ekonomskog vijeća biskupije, kao i Odbora za komemoraciju nevinim žrtvama stradali-ma 1944. i 1945. godine na području Grada Subotice. Na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije predaje fundamentalnu teologiju. Redoviti je suradnik Radio Marije Srbije. U slobodno vrijeme bavi se brzim hoda-njem i biciklizmom, a član je svećeničke reprezentacije u malom nogometu.

Osim materinjeg hrvatskog, govori srpski, mađarski, talijanski i njemački, a služi se i engleskim jezikom.

H. R.

Tihomir Vinković, novinar HRT-a, dopisnik iz Bruxellesa

I male države mogu utjecati na politiku EU

Najčešće se govori o tome koliko smo novaca primili iz EU. Međutim, manje se govori o tome koji su projekti napravljeni s tim novcima. Govori se o 20 milijardi, 22 milijarde eura koliko je Hrvatska primila iz EU u proteklom razdoblju od pet godina, od posljednjih europskih izbora do sada. Međutim, tu se radi i o mnogim drugim pogodnostima

Intervju vodila: Jasminka Dulić

» Izbori za Europski parlament su izuzetno značajni za Hrvatsku«, ocjenjuje novinar Hrvatskog radija, dopisnik iz Bruxellesa **Tihomir Vinković** za *Hrvatsku riječ*. S njim smo razgovarali o predstojećim izborima za Europski parlament koji se održavaju od 6. do 9. lipnja i na kojima sudjeluju građani 27 članica i svi njihovi državljani pa tako mogu glasovati i svi državljani Hrvatske u diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Srbiji.

► **Koliki je danas, 2024. godine, značaj izbora za Europski parlament za Hrvatsku?**

Izbori za Europski parlament su izuzetno značajni za Hrvatsku. Građani Hrvatske su imali prilike u proteklih nešto više od deset godina, koliko smo članica EU, vidjeti, ukoliko se pametna politika vodi, koliko Hrvatska može dobiti europskom politikom. Jedno je novac a drugo su ostale pogodnosti, odnosno otvorenosti koje su pred građanima. Najčešće se govori o tome koliko smo novaca primili iz EU, međutim manje se govori o tome koji su projekti napravljeni s tim novcima. Govori se o 20 milijardi, 22 milijarde eura koliko je Hrvatska primila iz EU u proteklom razdoblju od pet godina, od posljednjih

europskih izbora do sada. Međutim, tu se radi i o mnogim drugim pogodnostima. Kada se sve zbroji, multipliciraju se ti učinci. Hrvatska je izuzetno napredovala, sa 63 na 76 % prosjeka BDP-a Europske unije po stanovniku Hrvatske. Za deset godina dakle 13 %, a čini se čak da će to biti i 14 % da Hrvatska ubrzano stiže prosjeke EU i mislim da ako gledamo financijsku korist to mnogima znači.

► **Vidite li i neke loše učinke članstva u Europskoj uniji?**

Ljudi teško mogu uopće pratiti što se događa u EU, ali primjećuju da je sve više njihovih susjeda, posebno u prvim godinama, odlazilo negdje na Zapad otkada je otvoreno tržište svih zemalja EU, a što se događalo postupno. Najviše se govorilo o Irskoj i Njemačkoj, a dosta ih je otišlo i u Austriju. Prije malo više od pet godina Hrvatska je pokrenula to pitanje demografije, ne samo manjeg rađanja djece već i iseljavanje stanovništva kako bi se vidjelo što se tu događa. Ono što mi vidimo, a malo govorimo o tome, je da ljudi odlaze u najproduktivniji dobi u smislu radne sposobnosti. Odlazi ogroman broj ljudi kojima smo u Hrvatskoj iz našeg poreza platili školovanje bilo da se radi o srednjoj školi, obrtu, fakultetu

ili doktoratu a da te države u koje su otišli nisu uložili ni lipu u njihovo školovanje. To bi se moglo promijeniti kada bi članovi Europskog parlamenta imali snage pokrenuti to pitanje, a moguće je i da će se uskoro promijeniti taj trend jer je u Hrvatskoj sve bolje i bolje, a to zahvaljujući i nekim inicijativama naših predstavnika u Europskom parlamentu.

► **Kakve su projekcije izlaznosti budući da je 2019. godine izlaznost bila dosta niska?**

Što se tiče izlaznosti, malo su proturječni podaci službenog ispitivanja javnog mnijenja Eurostata. Eurobarometar je ustvrdio prije 45 dana da je spremnost hrvatskih građana za izlazak na izbore 61 %. Ali pitanje je bilo koliko ljude u stvari zanima europska politika, a zašto je to prevedeno u smislu izlaznosti na izbore stvarno ne znam. Jedno je zainteresiranost za europsku politiku, a drugo spremnost za izlazak. A 61 posto bi bilo jako puno jer ni na izbore u samoj Hrvatskoj birači ne izlaze u tolikom postotku.

► **Vodi li se u EU dovoljno računa o interesima sviju država ili samo onih najvećih i najutjecajnijih? Koliki je utjecaj 12 hrvatskih zastupnika spram na primjer 95 njemačkih zastupnika?**

To ovisi od toga koji odbor dobijete u Europskom parlamentu jer je jako bitno u kojem ste odboru i na kojem ste položaju u njemu. Bez obzira koliko ih ima i iz koje je grupacije oni hrvatski zastupnici koji su radili svoj posao savjesno i istrajno uspjeli su se izboriti za pozitivne stvari za Hrvatsku u onom odboru u koji su ušli.

► **Ali ako gledamo generalno, vodi li EU podjednako računa o interesima velikih i malih država, onih starih i novijih članica?**

Ne, naravno da ne. Ne vodi se podjednako računa, ali vidjeli smo da se nešto ipak može uraditi. Te 2019. godine poslije izbora **Webera**, kojeg nisu htjeli prihvatiti ostale grupacije, on je bio iz skupine Europske pučke stranke, dvije najmoćnije države, liberal **Macron** i pučanka **Angela Merkel** su se dogovorili da bi socijalistički kandidat, koji nije iz njihovih grupacija ni država, trebao preuzeti Europsku komisiju. I tada su predstavnici manjih zemalja odlučili da ne može tako, i posebno iz EPP-a rekli mi hoćemo, budući da smo pobijedili na izborima, da najvažniju izvršnu funkciju zastupa netko iz naše skupine. I dogovorili su se da će svaka skupina koja želi ući u koaliciju imenovati svoja dva zastupnika za te pregovore. EPP je zastupao predsjednik Vlade Hrvatske i predsjednik Vlade Latvije koji su ustrajavali na svom kandidatu, a zbog toga je bilo negodovanja iz nekih većih država. Tada je francuski predsjednik pristao na jednu kombinaciju da to bude osoba ženskog spola i da mora govoriti francuski. Taj uvjet nije bilo teško ispuniti kada su našli **Ursulu von der Leyen** koja je rođena u Bruxellesu. I tako je Ursula na mala vrata, neki kažu velikom trgovinom a neki kažu kompromisom, postala predsjednica EK. Ali kada se dogovara ne pregovara se samo o jednoj funkciji već i o predsjedniku Europskog vijeća i guvernera Europske središnje banke. I tad se uspjelo kompromisom doći do toga da na čelo ESB-a, a na zahtjev manjih država dođe

također žena u koju oni imaju povjerenja, francuskinja **Christine Lagard**. Dakle, male države, ako se udruže i nađu zajednički interes, mogu utjecati na velike. Naravno da neće ići potpuno protiv dvije najveće europske sile, ali se mogu dogovoriti da krenu nekim svojim putem koji će biti i za velike prihvatljiv.

► **Najavljuju pojedini analitičari da će se u nekom trenutku značajno umanjiti dotok novca iz EU. Je li to točno i kakve će posljedice imati na hrvatsku ekonomiju?**

Kohezijske fondove koriste i zemlje koje su daleko prije Hrvatske ušle u EU kao Španjolska i Portugal koje su ušle 1986./1987. To neće presušiti dakle. S druge strane, u ovome razdoblju prvi puta se 2020. dogodilo da se ne raspravlja više samo o financijskom okviru već i onome što se naziva Fond za oporavak i otpornost koji je nastao zbog korone. Taj fond je 1074 milijarde, a drugi 750 milijardi. Hrvatska koristi ta nepovratna sredstva, a tu su postavljeni daleko najteži kriteriji za dobiti sredstva iz Fonda za otpornost više nego iz kohezijskih fondova. Hrvatska daleko najbolje izrađuje programe koje odobrava Europska komisija, a neke države će izgubiti ogromna sredstva jer te programe ne izrađuju dovoljno dobro. Tako će Italija izgubiti 25 milijardi više nego što Hrvatska uopće dobiva jer ne uspijevaju izraditi programe koje bi EK odobrila. Hrvatskoj javnosti nije poznato da se Hrvatska daleko najbrže oporavila i daleko najbrže raste. Hrvatska u eurozoni raste četiri i pol puta brže nego što rastu razvijene zemlje. Naravno, to ne znači isto u apsolutnim iznosima, ali relativno raste 3,3, do 3,8 %, a ostale zemlje 0,5 do 0,6 %. Talijani su se recimo pohvalili da je njihov rast najveći od razvijenih zemalja skoro 0,7 %.

► **Kako je moguće da skandal oko Pfizera ne utječe na status Ursule von der Leyen te se ponovno spominje kao moguća predsjednica Europske komisije?**

Ovisi koji skandal dođe do javnosti. Osobno znam da je Europska komisija bez ikakvog natječaja dala da dvije tvrtke dobiju izradu digitalnih putovnica s kojima smo mogli putovati za vrijeme covid krize. I za izradu različitih programa bez natječaja su dobijale različite firme. Nekakve tvrtke su dobijale jamstvo Europske komisije za izradu cjepiva pa nisu izradile kvalitetno cjepivo, a nisam siguran da su vratili te kredite. Ima jako puno toga. Kad je riječ o prepiski oko **Pfizera**, to je izišlo u javnost zato što je jedna osoba iz američkog medija istrajavala na tome jer je *New York Times* tražio nešto više u smislu senzacionalizma i afera, te je novinarka počela tražiti te kratke sms poruke koje je Ursula razmjenjivala s izvršnim direktorom **Pfizera Albertom Bourlalom**, koji je inače bio izuzetno otvoren prema nama novinarima kada su se počela izrađivati cjepiva. Ne znam u kom smjeru bi ta istraga išla, kakve su to poruke, ali afera se nađu u europskom parlamentu kad tragat. Inače, parlament je prema nama jako otvoren i s onima koji su potpredsjednici parlamenta može se doći u kontakt i razgovarati. Dogodila se i ta afera da su velike količine gotovine neki zastupnici imali u svojim stanovima, neki kažu 1,5 neki 2,5 milijuna eura i da su dobijali te svote kako bi zagovarali neke strane

interese. Sada imamo zastupnika iz njemačke stranke Alternativa za Njemačku koja je navodno imala kineskog špijuna u svom uredu, ali ništa nije dokazano.

► **Kako će se ove godine birati predsjednik ili predsjednica Europske komisije?**

Do 2014. nije postojao *špicenkandidat*, a onda je došlo do toga da se uvelo lice koje je glavni kandidat kako bi se približio građanima da imaju lice za koje bi se glasalo. **Jacques de Laure** je, recimo, bio na čelu komisije cijeli život, od kada smo se mi borili za svoju nezavisnost s kim se moralo pregovarati. Poslije njega je predsjednik došao iz Luksemburga pa je njegova vlada pala zbog afere, pa **Brodi**, pa je **Baroso** bio deset godina i uvijek se pitao tko su ti ljudi. A sad se odlučilo: imat ćemo jedno lice koje je prepoznatljivo, svaka parlamentarna skupina će istaknuti svoga kandidata da znamo koga izabiramo na čelo Europske komisije. Oni ne moraju biti kandidati za

Jako je bitno u kojem ste odboru i na kojem ste položaju u njemu. Bez obzira koliko ih ima i iz koje su grupacije oni hrvatski zastupnici koji su radili svoj posao savjesno i istrajno uspjeli su se izboriti za pozitivne stvari za Hrvatsku u onom odboru u koji su ušli.

parlament i građani misle da glasuju za njih i tako se govorilo i sada kada je bilo sučeljavanje prije desetak dana. Govorilo se kako je to lice koje će građani izabrati. Ne, neće. Čelnika Europske komisije ne izabiraju građani ni Europski parlament. Izabiru ga čelnici država i vlada na Europskom vijeću. Njih 27 čelnika se sastaje i onda odlučuju između sebe mogu li prihvatiti tog glavnog kandidata, kao što su 2014. prihvatili **Jean-Claude Junckera** iz EPP-a. Ali i ne moraju prihvatiti, iako je EPP 2019. bila najjača, kao i 2014. kao uostalom i sada već dvadeset godina, pa se dogodilo da se Manfred Weber, koji je bio njihov kandidat iz bavarskog kršćanskog CSU-a ne mora prihvatiti i onda između njih dolazi do kompromisa pregovaranjem. Ali sada se predstavilo da imamo mogućnost glasovati za Ursulu von der Leyen iz EPP-a, socijalista **Nicholasa Schmita**, liberala **Sandra Gocija** ili za **Terry Reintke** iz zelenih te za austrijskog zastupnik Europske ljevice **Waltera Baiera**. To su kandidati za čelnika Europske komisije. Da, ali ne moraju biti. Čelnici država i vlada koji su okupljeni u europskom vijeću će se prvi puta poslije izbora 17. lipnja okupiti na takozvanoj radnoj večeri i tada će početi njihove konzultacije, a negdje 27. i 28. lipnja će biti njihov službeni sastanak u Bruxellesu. Dakle, čelnike Europske komisije izabiraju čelnici država i vlada, a Europski parlament ih treba prihvatiti običnom

većinom. Ursula je dobila tu većinu iako uopće nije bila kandidat već se kompromisom došlo do nje. Dobila je takozvanu tanku, ali ipak natpolovičnu većinu. Kako će sada biti, ovisi o odnosu snaga, jer se treba vidjeti tko će sve u parlamentu biti protiv. Takozvane nesistemske stranke, prije svega Identitet i demokracija koju neki nazivaju krajnjom desnicom, pa onda dolazimo i do europske ljevice i europskih konzervativaca i reformista, i tu je veliki broj onih neopredijeljenih i koji će moći biti tas na vagi kada se bude pregovaralo o tome koga će parlament prihvatiti. A neki spominju da bi među njima mogao kao stranka biti najjači mađarski Fidesz. Dosadašnja koalicija, koju su činili EPP, kojoj pripada Hrvatska demokratska zajednica, socijaldemokrati kome pripada Socijaldemokratska partija, socijalisti i liberali, kojima pripada Istarski demokratski sabor, su tvorili tu dovoljnu većinu da bi se mogao izglasati prijedlog Europskog vijeća za čelnicu Europske komisije, ali nisu iz svih tih grupa svi glasovali za jer ne postoji ono što se zove stranačka stega.

► **Hoće li doći do značajnih promjena u odnosu snaga u Europskom parlamentu. Kakve su projekcije?**

Mi to sada gledamo preko anketa, nekoliko nam je predstavljeno u Bruxellesu i dobit ću i nove ankete uskoro. Pretpostavka je da bi EPP, naravno, bila najjača skupina, da bi druga stranačka grupacija i dalje bila socijaldemokratska, socijalisti i naprednjaci, treća bi po nekim prognozama bili europski konzervativci i reformisti, četvrti bi bili liberali a koji su sada treći po snazi, negdje na petom mjestu bi bili oni koji se nazivaju krajnjom desnicom Identitet i demokracija i, ako se ostvari ono što su nam rekli dan prije sučeljavanja odnosno debate kandidata, da ne objavljujemo ali je to procurilo van poslije, da bi se oni mogli u parlamentu ujediniti u jednu skupinu Europski konzervativci i identitet samo za potrebe toga da mogu biti druga najjača skupina. Plus neke desne stranke, kao Fidesz recimo, kako bi se dobila najbolja mjesta u parlamentarnim odborima a što znači mogućnost nametanja tema i slično, a poslije bi svatko radio po svome. Može li se tako nešto dogoditi ili ne, teško je reći. Zeleni bi bili negdje iza Identiteta i demokracije i onda naravno poslije toga bi došla ljevica. Ali se predviđa i da bi više bilo neopredijeljenih, među njima najčešće se spominje mađarski Fidesz a neki i Braću Italije **Giorgie Meloni**.

► **A zašto se toliko govori o navodnoj opasnosti od porasta desnice u Europskom parlamentu?**

Pa to prepisuju ono što su 2019. govorili. To su isti članci. Za sve koji smo imali mogućnost pratiti izbore, a ne može se izvijestiti o svemu, bilo je potpuno isto. Svi smo izvijestili o opasnosti od desnice, kako će doći do toga, projekcije su govorile o tome i 2019. a onda odjednom poslije izbora nije došlo do toga. Njemačka stranka Alternativa za Njemačku AfD je čak izbačena iz grupacije krajnje desnice Identitet i demokracija jer su iz stranke **Mari Le Pen** iz Francuske koja je isto tako krajnje desna istrajavali da se izbací. Potpuno su neshvatljive njihove nedavne izjave da SS-ovci koji su najgore što znamo iz

II. svjetskog rata, nisu bili toliko negativni. Dakle, upleli su se u toliku količinu gluposti koja može biti opasna. Nije to za ismijavanje nego se radi o vrlo opasnim stvarima jer imaju svoj dio biračkog tijela koji je na toj strani, a to je onaj totalitistički dio, nasljednici komunista u Istočnoj Njemačkoj. I sad ići s tim kretenskim idejama o izbacivanju prljavih stranaca koji zagađuju Njemačku... Takvi izrazi ne mogu ništa dobro donijeti ni onima koji to govore niti onima o kojima se govori.

► **Hrvatska je protiv ukidanja odlučivanja konsenzusom po nekim pitanjima vanjske politike, a što je njemačka inicijativa. Koje su šanse da se to ne ukine?**

Oni ustrajavaju na nekoj većini od 60 % država plus 55 % stanovnika da to bude kvalificirana većina prilikom glasanja o nekim stvarima. Ali ukinuti to malim državama po veličini i broju stanovnika mislim da bi to bilo za neke odluke skroz pogrešno. Stalno se spominje **Viktor Orbán**. Međutim, Orbán igra svoju igru kao i njegov ministar **Szijjártó**. Vi čujete njegove oštre izjave i kad čujete to je nevjerovatno, a poslije toga vidite da to ide u nekom smjeru gdje Mađarska nešto izvlači za sebe. Prije ovoga se neko vrijeme strahovito napadao **Rober Fico**, koji je teško ranjen, a njegovo stanje ni prije atentata nije bilo najbolje. On je radio kampanju s pričom da neće dopustiti europsku diktaturu, a ispostavilo se kasnije da je on glasao za sve odluke koje su se donosile.

► **Zašto se u EU osuđuju i kažnjavaju države članice poput Mađarske koje vode samostalnu politiku?**

To je vrlo zanimljivo. Mađarska se bunila zbog toga što su njoj sredstva iz Fonda za oporavak i otpornost zamrznuta. Mađarska ih ne dobiva jer nije uskladila neke stvari s europskim zakonodavstvom, odnosno prijave su podignute da ne postoji vladavina prava – nešto na lokalnoj, nešto na državnoj razini. Mađarska je prosvjedovala što plaća kamate, a svi plaćaju kamate na ta sredstva. Dakle, Mađarska plaća rate kamate na sredstva koje nije mogla koristiti i oni su se zbog toga bunili i to je prošlo ispod žita. Viktor Orbán je, recimo, objavio na društvenim mrežama da on nikada neće glasovati za to ludilo i nije bio u dvorani kada se glasovalo o pomoći Ukrajini. A kada je to dogovoreno, malo je reterirao. Orbán glasno priča da ne želi biti topovsko meso za ruske tenkove, pa hoće li pristati ili ne na NATO strategiju? Svatko želi izvući najviše za sebe. Neki moraju to raditi na takav način koji djeluje kao ucjena, a drugi to rade u tišini. Stalno se priča oko hrvatskog korištenja sredstava oko potresa. Rečeno je bilo da se ta sredstva moraju potrošiti za godinu dana pa se postavljalo pitanje hoće li morati vratiti

sredstva koja nije potrošila, a onda su došli ljudi iz Hrvatske na čelu s premijerom **Andrejom Plenkovićem** pa se to odobrilo i produžilo na još godinu dana i Hrvatska je iskoristila ta sredstva. Dakle, sve se može. Možete biti glasni i puno pričati, a možete to raditi u tišini, bilo da se radi o Vijeću, Komisiji ili Parlamentu.

► **Kako vidite proširenje Europske unije, hoće li se primati uskoro nove članice?**

Intimno, ja bih vrlo rado da Bosna i Hercegovina i Srbija što prije uđu, prije svega zbog Hrvata koji žive tamo. Bilo bi dobro da Srbija što prije prisutpi potrebnim reformama jer ne bi narodu bilo teško zbog toga, a korist bi bila ogromna. Isto tako sam siguran i za BiH i Crnu Goru koja je najbliža članstvu. Njihovim građanima bi to sigurno bilo vrlo korisno, a za Hrvatsku bi bilo korisno jer ne bi bilo više prepirki između nas. Ne znam je li bio dobar plan da su 2019. na 2020. na francusku inicijativu mijenjali poglavlja u tzv. klastere (više poglavlja odjednom). Mislim da to nije dobar smjer. Da ne ubrzava niti reforme u državama koje žele postati članice, a drugo kod ljudi sve manje postoji ta zainteresiranost za ulazak u EU jer to smatraju nekakvim diktatom. To je bilo i u Hrvatskoj da se smatralo diktatom, a sada takve stvari niti ne primjećujemo. Na račun povjerenika za proširenje **Várhelyiju** je bilo puno prigovora neko vrijeme na njegov rad da je navodno bio previše otvoren i blagonaklon prema Srbiji, ali ništa se nije pomaklo bez obzira na njegove poteze. Žao mi je da se ništa nije pomaklo jer sam uvjeren da bi i vama bilo bolje. Naravno, kada se ispune svi uvjeti jer to nije toliko teško i uvjeren sam da bi to bilo dobro i za vas i za Hrvatsku i cijelu EU. Kao što naši političari sada priznaju, i oni koji su na vlasti i koji nisu, da se Hrvatsku nepravedno držalo i da smo barem pet godina ranije trebali ući u EU. U isto vrijeme kada je ulazila Bugarska i Rumunjska ako nismo već 2004. mogli ući u velikom valu proširenja.

Stanko Vaci, umirovljenik u Kanadi

Srce na dvije pole

»Pratim sve što se događa, u kontaktu sam s dosta ljudi, a i novi vid komunikacije nam omogućava da možemo koliko-toliko biti u tijeku«, kaže Stanko Vaci

Nesretne devedesete su mnogim ljudima promijenile životne planove. Neke obitelji i pojedinci bili su prinuđeni donijeti odluku i otići iz svog rodnog mjesta. Među njima su i **Marica** i **Stanko Vaci**, koje je život preko Mađarske odnio u daleku Kanadu odakle danas rado dolaze u rodnu Suboticu.

Teška odluka

Susret sa Stankom vratio nas je u prošlost, što zbog vremena kada je živio u Subotici, što zbog starih izraza i riječi, koji se danas rijetko mogu čuti. Ljudi mu prilaze, rukuju se s njim, pozdravljaju ga, pitaju za njegove...

»Činjenica je da je tu situaciju, mislim na devedesete, svatko vidio i tumačio na svoj način. Budući da sam bio rezervist i imao vojnu uniformu kod kuće, kad se zaredilo, znao sam što me čeka i što bi se moglo dogoditi.

Nisam želio ići u rat niti ikoga ubijati, rušiti kuće niti bilo što drugo, jer i s druge strane Dunava, Drine ili Save su ljudi. Nisam želio biti sudionik toga, čak niti biti blizu. Tada nisam imao drugog izbora nego sam uz pomoć prijatelja prešao u Mađarsku. Znao sam malo govoriti mađarski, a prijatelji su mi svesrdno pomogli«, priča Vaci i govori kako je pokušao i u Njemačkoj, ali mu je jezik bio stran i jednostavno se tamo nije snašao.

Vlakom iz Stuttgarta stigao je do Balatona, gdje je nedjeljom redovito išao na svetu misu i baš tamo susreo se s tadašnjom upraviteljicom odmarališta koje je pretvoreno u izbjeglički kamp, a koja mu je odmah ponudila posao prevoditelja.

»U kampu je bilo više od stotinu žena i djece iz Vukovara, Vinkovaca, Cerne, Županje... stalno sam morao ići za njima, jer nitko nije govorio mađarski, odnosno hrvatski. Ujedno, tamo sam dobio stan i hranu te sam tako pokušao ponovno stati na 'vlastite noge'. Sve je to trajalo tri-četiri mjeseca i izbjeglice su se krajem 1992. počele vraćati svojim domovima«, priča Vaci, koji je i dalje ostao u Mađarskoj.

Nudili su mu kuću u Virovitici, Požegi, jasno u zamjenu za njegov dom u Malom Bajmoku, koji nije dao... Iako je pomislio preseliti se u Hrvatsku, u Osijek ili negdje bliže, savjet prijatelja iz Hrvatske, koji je rekao samo iznad Zagreba, u tome ga je razuvjerio.

U svom beznađu Stanko je kontaktirao tetu **Anu Prčić**, udanu **Wagner**, koja je u Kanadi još od 1967., a teta je uz pomoć župne zajednice riješila sponzorstvo za četiri vize, za Stanka, Maricu i sinove **Marinka** i **Josipa**. No, kao i uvijek, to je zahtijevalo proceduru u kanadskom veleposlanstvu u Budimpešti. Nakon razgovora i pregovora 3. srpnja 1992. odobrene su vize, a Stanko je već 5. kolovoza iste godine stigao u Kanadu. U tuđinu koja boli, ali nudi mir i sigurnost.

Ponovno sve ispočetka

»U *Elektroremontu* sam radio od 1969. sve do 1991. godine. U Subotici je u ono vrijeme bilo pet tiskara, a ja nikada ni kročio u njih nisam. Otišavši u Kanadu prvi posao mi je bio upravo u tiskari i knjigoveznici, ali sam bio sretan da ga imam. Shvatio sam da bez jezika neću ništa postići, te sam se odmah dao na učenje, a osim onih osnovnih sati išao sam i na sve dodatno što se nudilo.

Kroz učenje i usavršavanje sam ujedno i upoznao ljude. Tako sam sa **Stipom** iz Trogira, koji je imao svoju firmu, radio moleraj. Prije podne u tiskari, a popodne na ljestvama«, priča Vaci i pojašnjava kako je na dodatnim satima engleskog jezika, koji je bio prilagođen migrantima, upoznao ljude koji su ga vodili dalje.

»Zanimljivo je da su ljudi volonterski učili nas pridošlice svom jeziku, gramatici, lokalnim razgovorima. Vodili su nas u obilazak znamenitosti i pokazivali nam prirodu, okruženje. Tako je **Steven** odlučio pomoći obitelj iz Europe, a iako moji još nisu stigli, krenuo sam kod njega dodatno na sate jezika. Kroz razgovor smo došli do malanja, a budući da je on radio kao menadžer nekoliko zgrada za izdavanje, odmah smo dogovorili i probni rad. Tako sam počeo s malanjem zgrada, prvo soba, pa stan i raščulo se«, priča nam Stanko Vaci.

Na proljeće, 17. ožujka 1993. godine u Kanadu su stigli i supruga i djeca. Tada su prešli u iznajmljeni stan, koji je tata Stanko već pripremio za svoju obitelj.

»Nismo imali neke uštede, jer smo u posljednje vrijeme samo trošili, a slabo zarađivali... Marica je donijela nešto malo novaca od prodanog *yuga* i eto... a djeca došla u proljetnom odijelu, a u Kanadi hladno... Kad nemaš, onda ti je i malo puno. U moru novih izazova morali smo razlikovati bitno od nebitnog. No, Bogu hvala, imali smo jedni druge. Danju smo radili, Marica se zaposlila u pekarnici, a navečer smo išli na tečaj jezika. Bilo je teško raditi i učiti, a sve smo morali pješice, jer nismo imali auto. Postojao je dobar program imigracijske organizacije i oni su tražili mjesto gdje bismo mi mogli učiti i usavršavati se u svojoj struci. Tako je Marica, budući da je ona kemijski tehničar po struci, počela raditi u laboratoriju, s početka bez plaće, ali je imala mogućnost učiti. Kasnije se tamo i zaposlila i radila pet godina. Kad je usavršila jezik i znanje, promijenila je posao te je 20 godina radila u *Dalhousie* laboratoriju i istraživačkom centru, otkuda je i otišla u mirovinu. Pripadnost i prisustvo u zajednici je vrlo bitno, i to zajednici koja je spremna pomoći i koja neće dozvoliti da tek tako 'padneš'«, priča sugovornik i vraća se na svoj posao koji se sve više širio.

Sam svoj gazda

Stanko je donio odluku oprobati se kao samostalni poduzetnik, te je otišao iz tiskare i 4. srpnja 1994. godine otvorio svoje poduzeće *Stanko's painting*. Posla je, kako je rekao, bilo napretek, zgrade više nije radio nego je počeo raditi kuće, a posao se širio. Uposlio je jednog, pa dva, pa osam, pa do kraja 15 radnika. No, kako je rekao, najdulje se zadržao na osam radnika i to je dobra brojka za koordiniranje.

»Vanjsko farbanje, malanje je tamo najtraženije. Sve kuće su od drveta i zahtijevaju često farbanje, što drvenarije, što terase, stubišta, ograda... a sezona za posao je vrlo kratka. Najviše se poslova radi u svibnju, a tijekom lipnja već zna padati kiša, onda srpanj i rujna su najsigurniji do polovice listopada i sezona vanjskih radova je gotova. No, ljudi su jako uvidavni, a i ja im nikada nisam

dozvolio da čekaju u neizvjesnosti«, priča Vaci i pojašnjava kako bi prvo pogledao posao, napismeno dao ponudu i ako se ljudi slože, krenulo bi se s radom.

U isto vrijeme, kako je rekao, znalo se raditi na više mjesta, a on bi sve to nadgledao i pratio, te kad bi radnici otišli kući često bi ostao završiti što je ostalo. Radno vrijeme u njegovom poduzeću bilo je od 8 do 17 sati, a ljudi su sebi organizirali da ostanu sat dulje, kako bi izbjegli gužvu po povratku s posla. Ovako su za taj sat koji bi proveli u koloni bili plaćeni, a kući bi stizali za kraće vrijeme.

Vaci dobro zna koliko su njemu drugi pomagali, pa sad on sam i njegova obitelj rado pomažu drugima. Tako su ga znali kontaktirati iz imigracijskog centra da primi pojedine radnike. Osim ljudi iz Bosne i Hercegovine, te Hrvatske za njega su radili i Rumunji, nešto malo Kanađani, a bilo ih je radnika iz Irana, Iraka, Armenije, Afganistana, Egipta, Maroka...

»Ima migranata sa svih strana, a meni kao poduzetniku je bilo bitno da odrade posao kako treba. Također mi je važno da imamo prijateljsku atmosferu i da jednoga dana kada se razidemo možemo jedni druge pogledati u oči i rukovati se, popiti kavu skupa. Činjenica je da mi provedemo skupa više vremena nego sa svojim obiteljima i upravo radi toga mi je bilo bitno da se dobro slažemo«, priča Stanko.

U svoj posao uključio je i sinove Marinka i Josipa, koji bi ferije provodili s tatom u radu. Na početku je i suprug pomagala, a u svom poslu najveći izazov mu je bio zadovoljiti zahtjevnu mušteriju. Budući da se u Kanadi u mirovinu ide sa 60 godina, Stanko Vaci je tri dana prije rođendana odlučio prodati svoju tvrtku.

I u mirovini radno

»Iskreno, nisam o tome nikada ni pomišljao. No, puno toga se posložilo. Naš radnik iz Armenije koji je bio duša poduzeća je u snu preminuo i to nas je zaista sve potreslo. Kolega, kada je čuo, također je otišao, a kada sam osta bez dva ključna čovjeka, znao sam da to više ne može biti što je bilo. Istina je da mušterije to nisu niti znale, ali sam ja znao. Teško i s mukom smo se uzdizali do kvalitete koju smo imali, a teško ju je bilo održati. Nisam htio dozvoliti da 'padnemo'. Došao sam do kupca, kojega je jedino interesiralo zašto je prodajem. Kada je shvatio da sve štima, da su papiri svi čisti, kupio je firmu, a uvjet mu je bio da narednih šest mjeseci radim s njim i uvedem ga u posao. Tako je i bilo«, priča Vaci i dodaje: »Nikad se nisam zadovoljio prosječnošću, ono što radim mora biti drugačije. Ima puno molera, pa moraš biti drugačiji, imati drugačiji pristup. Nikada nisam dozvolio da ne ispuštujemo zakazano vrijeme, da ostavimo nered ili ne uradimo kako treba. Na kraju godine sam mušterijama slao čestitke za Božić, te im slao CD s božićnim pjesmama. Ostavljao sam im magnet u znak zahvalnosti za ukazano povjerenje. I kada sam prodao tvrtku, shvatio sam kako je najvrednije bilo ono nematerijalno: moje ime, reputacija, broj telefona koji nisam mijenjao 20 godina. Nisu tu vrijedile stare četke niti ljestve nego ono što sam postavio i držao sve godine«.

Stoga možemo dodati da upravo iz tog razloga naš sugovornik još nije otišao u »pravu« mirovinu nego je to na papiru, a on još uvijek pomalo farba i radi.

»Bogu hvala, dok me zdravlje služi pomagat ću kome mogu. Posljednjih godina sam volonterski radio crkve, prošle godine sam bio na krovu crkve iako imam 70 godina, a ima i starijih osoba u župnoj zajednici kojima rado pomazemo. U našoj župi Dobrog Pastira ima dvije crkve: sv. Tome Akvinskog i sv. Agneze i obje sam farbao i dok mogu ću ih održavati. A kad ljudi zovu, teško ih je odbiti, pa još uvijek pomalo i radim. No, svakako ne više kao nekada«, priča Vaci, a mi saznajemo kako nisu zaboravili ni svoj rodni kraj, te supruga i on pomazu i ovdašnje župne zajednice.

Obitelj i čežnja za krajem

Sin Marinko, iako je po struci kemičar, sa suprugom **Tayom** živi u istom gradu – Halifaxu, a iskustvo stečeno s ocem je rezultiralo otvorenjem vlastitog poduzeća 2014., te danas ima osmero uposlenika. On i supruga su aktivni u župnoj zajednici, te vode molitvene susrete, molitvenu zajednicu i druge aktivnosti.

Mlađi sin Josip je po struci inženjer materijala za metal i metalurgiju. Radi u kompaniji *Shell*, te nadzire i koordinira pogonima po svijetu: u Indiji, Pakistanu, Africi... Josip sa suprugom **Melissom** ima sedmero djece i također su izuzetno aktivni u župnoj zajednici. No, njih je život odnio u provinciju Alberta u Edmonton koji je udaljen 5.250 km (autom), te se rijetko imaju priliku uživo vidjeti.

Otkako je u mirovini Stanka češće možemo vidjeti i u Subotici, pa smo ga pitali prati li događanja u rodnom gradu, na što je on sa suzama u očima odgovorio:

»Moje srce je rasparano na dvije polovine... Pola života sam tu, a pola tamo. Pratim sve što se događa, u kontaktu sam s dosta ljudi, a i novi vid komunikacije nam omogućuje da možemo koliko-toliko biti u tijeku. Živo sam zainteresiran za događaje, radujem se svakom posjetu Subotici i našim ljudima. Odem i u Hrvatsku da vidim drage ljude. *Lipo* je doć svojim i biti primljen«, govori Stanko, a suze same naviru.

»Puno toga pozitivnog je i tamo. Ljudi su drugačijeg mentaliteta i ne zadiru u privatnost i mogu reći da su i oni jedan od razloga što smo tamo. Ono što nas jača i drži jeste vjera. Tijekom cijelog života, pa i za vrijeme izbjeglištva, gorljivo smo čuvali svoju *viru*. Bog ima planove koji su nama često neshvatljivi, ali On zna što mi možemo. Sad samo zahvaljujemo Bogu na svemu što smo uspjeli i stvorili, prvenstveno na zajedništvu koje smo mogli sačuvati i na tome što su naša *dica* također ostala privržena Bogu.«

Ž. V.

Ako kaniš pobijediti...

Svaki ozbiljniji kockar, potvrdit će vam to svaki njegov kolega, uspjeh u karijeri neizbježno je gradio na prevarama. Označene karte ili pak dogovoreni znakovi umnogome su isključivali primjenu znanja iz teorije vjerojatnosti u partiji pokera čiji je jedini cilj bio opelješiti protivnika. Istina, laka literatura ili pak filmska industrija lansirali su u ovo područje **Johna Henryja Hollidaya**, poznatijeg kao **Doc Holliday**, kao najbržeg revolveraša i nepobjedivog kockara kojemu je to uspijevalo u kombinaciji fantastičnih refleksa, britkog uma i neobjašnjive sreće. Ali, takvi likovi – kao, uostalom, i armija ranijih i kasnijih heroja i junaka – služe samo za retuširanje povijesti i obmanu javnosti na način da joj pritom to još bude i prihvatljivo i lijepo. U stvarnosti su, kao što je poznato, stvari mnogo manje plemenite i mnogo više surove.

Ali, jesu li?

Već odavno na svim meridijanima postoji jedna opće-društvena igra koja, ako se malo preciznije analizira, uvelike podsjeća na partiju pokera i u kojoj se isključivo cijeni filozofija Broja Jedan (dana **Horatiu Nelsonu** u bitci kod Trafalgaru): »Ako kaniš pobijediti, ne smiješ izgubiti«. Takva filozofija, naravno, ne mari mnogo za poštenje i znanje iz područja teorije vjerojatnosti, pa su mnoga društva i prije početka te igre uvela veliki broj pravila s isključivim ciljem da njen tijek protekne »fer i pošteno«. Ali, kao što je poznata maksima da zakoni postoje zato da bi se kršili, poznato je i to da svaki pravi kockar smišlja nove načine da bi na koncu pobijedio. Brdoviti Balkan, da ne idemo dalje na istok i jug, pravi je primjer za to. A i na njemu se ističe jedna, odnedavno mala ali zato ponosna zemlja koja sve više prkosi razumu ne bi li udovoljila srcu.

Rezultati koje je u nedjelju na lokalnim izborima osvojila Srpska napredna stranka (SNS) za divljenje su samo pod određenim uvjetima: da je čovjek francuska sobarica, da je pao s Marsa (onda možda to i ne bi bio čovjek) ili pak

da dolazi iz Rusije ili Sjeverne Koreje. Pod svim ostalim (uvjetima) kod svih (ljudi) oni u najmanju ruku izazivaju crv sumnje, u srednju podsmijeh, a u najveću prezir. Samo ako je čovjek član ili simpatizer ove najorganiziranije družine – a ima takvih na stotine tisuća, što milom, što silom – uzet će zdravo za gotovo činjenicu da je SNS pobijedila u 85 od 89 gradova i općina u Srbiji, »prepuštajući« tek tri Mađari-ma i jednu Bošnjacima čiji predstavnici također, manje ili više, pušu u istu tikvu s pobjednicima. Pa još ono ushiće-nje predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** – koji je sam sebe svrgnuo s mjesta predsjednika SNS-a da bi u svim ključnim momentima (a takvi su svi) s govornice izgurao »stvarnog« u liku **Miloša Vučevića** – o 76 postotnoj izla-znosti u Pećincima i 87 postotnoj podršci SNS-u i ekstaze nakon »spoznaje« o 95 postotnoj podršci na 99 % obrađe-nih rezultata! Pa da si osobno **Vladimir Putin** ili **Kim Jong Un** pozelenio bi od zavisti! Koga nakon toga uopće zanima ispravnost Vučevićeve ili Vučićeve tvrdnje o »uobičajenosti call-centara«, odnosno pitanje nije li njihovo funkcioniranje na dan izbora najgrublje kršenje izborne šutnje »u svijetu«, s posebnim naglaskom na nas?

A Subotica? Pa isto. Dok se potpora od 51 % SNS-u pro-glašava povijesnom (što de facto i jeste), ostali sudionici na izborima, pokisli i podvijenih repova – s izuzetkom liste broj 4 – uz kiseli osmijeh i kurtoazne čestitke čekaju u redu da vide koliko će pobjednik biti milosrdan i što će im (i hoće li im uopće) udijeliti iz resora rezerviranih za obnašanje duž-nosti na vlasti. Naravno, kao i prilikom slavlja u Beogradu, nesuvislo djeluje da se netko zapita – a sud i pobjednici posebno – ima li istine u podnesenim prigovorima na nereg-ularnosti u izbornom danu? A što bi se tek moglo reći za one koji su mu prethodili!

Činjenica da je u ovom gradu 7.720 građana, odnosno tek nešto više od 15 % posto izašlih na izbore, glasalo za oporbu može se također različito promatrati i tumačiti na više načina, od činjenice da su mnogi sugrađani u posljed-njih petnaestak godina otišli iz Subotice do one da je odav-no rascijepljena oporba grad na pladnju predala onima protivu kojih se borila dvadesetak godina. Pa i pored toga tri se (načina gledanja) posebno izdvajaju, a zapravo su po smislu samo jedan. Prvi jedan je: ovih 15 % pokazuje koli-ko je još sugrađana spremno svoju slobodnu svijest koristiti u kritičke i analitičke svrhe. Drugi jedan je: jadan je grad s tolikim postotkom tako opredijeljenih građana. I treći jedan je: tako (nam) i treba.

Gleda li, pak, neki Subotičanin sve ovo iz Beča, Kope-nhagena ili Reykjavika možda se sjeti riječi **Doletova Pa-nonskog mornara**: »ovo je priča i za suze i za smijeh«. Ov-dje ostalim preostaje tek – ogledalo.

Z. R.

U susret 20 godina postojanja Nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji

Prvi put bez sudjelovanja na *Europeadi*

»Ključ je u tome da se odredi gdje je naše mjesto u srbijanskom sportu, gdje je naše mjesto u hrvatskom sportu, gdje je naše mjesto u hrvatskoj manjinskoj zajednici. Kada se to odredi, onda ćemo znati i tko je odgovoran za nas. Mučimo se, ali da nije ovakve volje odavno bi se ugasila reprezentacija«, ističe osnivač i predsjednik Nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji Petar Kuntiće

ljeća funkcioniranja ove reprezentacije – nastupima, uspjesima, poteškoćama razgovarali smo s njezinim osnivačem i predsjednikom Petrom Kuntiće.

Počeci, nastupi i uspjesi

Prvi razgovori, odnosno naznake o formiranju nogometnih reprezentacija nacionalno-manjinskih zajednica iz hrvatskog korpusa potekli su iz Hrvatskog nogometnog saveza (HNS) 2004. godine.

»Savjetnik HNS-a tada je bio **Ante Pavlović**, bivši predsjednik Fudbalskog saveza Jugoslavije, jedna od najvažnijih ličnosti koji je pridonio uspjehu naše nogometne reprezentacije. On je zapravo jedini koji je razumio potrebu organiziranja nacionalnomanjinskih, odnosno autohtonih hrvatskih zajednica, budući da su iseljeni Hrvati već imali organizirane turnire u Europi i svijetu. Tijekom te 2004. organizirani su susreti u sjedištu HNS-a, a tada sam i ja ovdje obavio više razgovora s Hrvatima koji su u nogometu, tko bi mogao biti izbornik i obavljati druge funkcije. Stvorio se minimalni kvantum da bi reprezentacija mogla funkcionirati, a službeno rješenje od Hrvatskog nacionalnog vijeća da budem prvi koordinator reprezentacije doneseno je 2005. godine«, kaže Petar Kuntiće.

Osim njega, svih ovih 20 godina reprezentaciju su vodili **Marinko Poljaković** (izbornik i trener), **Ivan Budinčević** (tehniko reprezentacije) i dr. **Zdravko Doko** koji se starao o ozljedama nogometaša. Prošle godine, zbog bolesti Poljakovića, za koordinatora za područje Bačke i Hrvate iz inozemstva (prije svega Mađarske) postavljen je **Damir Lukač**, već 16 godina koordinator za Srijem je **Mijo Erceg**, a glavni izbornik i trener sada je **Bojan Ušumović**, igrač koji je potekao iz pionirske, kadetske i

Prije 20 godina pokrenuta je inicijativa za formiranje Nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji koja je vrlo brzo i realizirana. Uskoro je uslijedio i njezin prvi nastup na prvom Europskom nogometnom prvenstvu za autohtone hrvatske skupine – *Europeadi* 2006. u Splitu. Do sada su naši nogometaši igrali na sva četiri ova prvenstva, no ove godine to se neće dogoditi zbog nedostatka financijskih sredstava. O proteklih dva deset-

Europeada 2022. u Klagenfurtu (Austrija)

omladinske škole FK Crvena zvezda iz Beograda, inače rodom iz Subotice.

Nogometna reprezentacija Hrvata u Srbiji prvi put je zaigrala na *Europeadi* 2006., a svih ovih godina nastupala je u tri ranga natjecanja.

»Prvi rang čine natjecanja za autohtone hrvatske skupine koja je organizirao Hrvatski nogometni savez, prvo na čelu s **Vlatkom Markovićem** a potom **Davorom Šukerom**, gdje smo nekoliko puta bili prvaci. Potom, tu su prvenstva za hrvatsko iseljništvo u Europi, gdje smo u Beču 2012. bili europski prvaci što nam je i najveći postignuti uspjeh, a imamo i natjecanja koja se organiziraju na svjetskoj razini gdje dolaze sve najbolje hrvatske momčadi, uglavnom kroz organizaciju *Croatie*. Mada, iz nekih država dolaze ekipe koje nemaju u svom nazivu *Croatia*, ali su vrlo jake i većina igrača su Hrvati (uglavnom su to Australija i SAD). Tu smo jednom bili drugi, što je također veliki uspjeh budući da se svjetsko prvenstvo održava na vrlo visokoj razini. Ta tri natjecanja organizira HNS. Svake godine je bilo natjecanje na različitoj razini pa smo tako i mi igrali svake godine, s tim da smo uvijek morali imati određeni uspjeh na nižoj razini da bismo ušli u višu. S druge strane, Federalna unija nacionalnih manjina, što je savjetodavno tijelo Vijeća Europe, došla je na ideju, svaki put kad je Europsko prvenstvo u nogometu, da organizira Europsko prvenstvo za manjine (*Europeada*). Tu smo nekoliko puta igrali s doista jakim ekipama (Katalonija, Južni Tirol, lužički Srbi, koruški Slovenci, pripadnici brojnih manjina)«, navodi Kuntić.

Kako dodaje, *Europeada* je jedan ozbiljan turnir koji traje osam dana i za koji se treba dobro spremati. Na prvom tom europskom prvenstvu u Švicarskoj igrali su finale protiv Južnog Tirola na glavnom stadionu u Churu

i tada su prvi put osjetili što znači igrati s jednom tako velikom europskom ekipom.

»Bile su pune tribine i gotovo su svi navijali za Južni Tirol, naši navijači su bili jedna mala skupina radnika Hrvata koji su radili u tom mjestu. Bilo je tu i nepravde jer je već u početku sudac izbacio našeg najboljeg nogometaša, a negdje u 74. minuti smo primili zgoditak iako smo s deset igrača bili bolji, ali smo na koncu izgubili prvenstvo. Kad sam zatvorio vrata stadiona, pomislio sam 'Bože, hoćemo li ikada više igrati finale velikog europskog prvenstva', jer ipak mi smo mala skupina i ne možemo se mjeriti s tako velikim manjinskim zajednicama Europe. To je bio najveći uspjeh, a nakon toga smo u Njemačkoj bili treći, u Koruškoj peti.«

Uz podršku, tu su i poteškoće

Sva ova natjecanja i nastupi, osim ozbiljnih priprema, podrazumijevaju i ne male financijske izdatke, no određene podrške bilo je s više razina.

»Ova natjecanja su vrlo zahtjevna jer se radi o 25-30 mladih ljudi koji kreću na put. Svaki nogometaš mora biti osiguran, moraju se osigurati prijevoz, prenočište, hrana, što sve još više košta u nekim europskim zemljama, a troškovi prijevoza su zapravo najveći. To su nam konstantno bili problemi. No, imali smo podršku na više razina – prva je Hrvatski nogometni savez, druga Fudbalski savez Srbije, ali do sada vrlo simbolična, treća razina je Hrvatsko nacionalno vijeće koje je nekoliko puta pomoglo oko sportske opreme i nekih sitnih troškova jer one veće nije moglo pokriti zbog nedostatka sredstava pa nismo posebno ni inzistirali zbog njihovih drugih prioriteta. Najveću pomoć i zapravo oni koji su najzaslužniji što mi uopće postojimo i što smo uspjeli prebroditi teškoće u

prvih nekoliko godina je Vukovarsko-srijemska županija i njen župan **Božo Galić** koji nam je nekoliko puta priskočio u pomoć glede prijevoza, opreme, lobiranja u HNS-u. Dokazali smo da jedna mala skupina iz Srbije može igrati s ekipama europskih manjina, što je za nas bio veliki uspjeh i čast biti u takvom društvu», ističe Kuntić.

Sve ove godine, kako dodaje, u zraku je visilo pitanje gdje je mjesto Nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji u srbijanskom sportu.

»Tako smo se prošle godine, na inicijativu ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislava Žigmanova** sastali s ministrom sporta **Zoranom Gajićem**. Tom prigodom je obećano da će se vidjeti gdje da se pozicioniramo u srbijanskom sportu i za sada je ostalo na tom nekom dogovoru pa se nadam da će uskoro otpočeti i rješavanje tog problema. Mislim da bi puno više mogao uraditi za nas i Fudbalski savez Srbije, no mi svugdje imamo otvorena vrata i svugdje smo dobrodošli, ali je problem i uvijek se nađu neki izgovori kada nešto konkretno treba riješiti. Samo zahvaljujući tome što smo toliko skromni, još uvijek imamo kompletnu opremu kupljenu na samom početku. Nama nijedan dres ne fali ni iz jedne opreme jer smo svih ovih 20 godina pazili na nju i jednog dana kad budemo imali negdje naše prostorije, ta oprema će biti izložena kronološki i po prvenstvima na kojima smo sudjelovali«, kaže Kuntić.

Što se tiče igrača, tijekom ovih 20 godina kroz reprezentaciju je na raznim selekcijama prošlo više od 400 nogometaša, od onih koji igraju u nekim zonskim ligama do prvoligaških igrača.

»Zasigurno bi jedan veliki broj njih prošao proces asimilacije ovdje u Srbiji i nestao bi iz našeg korpusa jer to su sportaši koje samo sport i zanima, a tu je i najlakša asimilacija. Međutim, ima određeni broj mladih koji svoju nacionalnu pripadnost žele pokazati kroz sport i zato je jako važno da se i u nekim drugim sportovima organiziraju ovakve reprezentacije kako bi taj dio koji nije vidljivo aktivan u zajednici bio uz nas. U proteklom periodu izdvojilo se nekoliko igrača, prvi među njima je **Dejan Godar** koji je završio karijeru u *Tavankutu*, a igrao je i Kup UEFA u NK *Osijek* protiv *Rapida* iz Beča. Vrlo kvalitetan nogometaš koji je nekoliko puta na tim turnirima bio proglašavan za najboljeg nogometaša. Rame uz njega je **Dejan Kekezović** koji je na prvenstvu Europe u Beču, kada smo bili prvaci, bio proglašen za najboljeg nogometaša. Tu je i **Ivan Maslač** koji je osam godina bio najbolji igrač i kapetan prvoligaške ekipe *Borac* iz Čačka i koji je na nekoliko turnira igrao za našu reprezentaciju. U ovoj grupi je svakako i Subotičanin **Slavko Mandić** koji je također igrao u *Osijeku* kada se igrao Kup UEFA. Ima još jako puno dobrih igrača poput našeg izbornika **Bojana Ušumovića** i drugih, ali u traženju najboljeg treba vidjeti između Godara i Kekezovića.«

Kuntić ističe i uspješnu i lijepu suradnju s Nogometnom reprezentacijom Srba iz Hrvatske.

»U posljednjih deset godina imamo jako lijepu suradnju s Nogometnom reprezentacijom Srba iz Hrvatske, gdje smo na nekoliko susreta produbili prijateljstva, razmijenili

iskustva pa i skupa putovali na razna europska natjecanja, poglavito u Južni Tirol i Korušku. To se pokazalo u Europi pa i u odnosima Srbije i Hrvatske kao jedan novi moment, novi putokaz koji će biti jedan od glavnih čimbenika koji će određivati hoće li ova regija Podunavlja koju predstavljaju Hrvati iz Srbije i Srbi iz Hrvatske biti domaćin jedne od sljedećih *Europeada*, s obzirom na kurs koji smo utemeljili prije deset godina.«

Odrediti gdje nam je mjesto

Do sada je Nogometna reprezentacija Hrvata iz Srbije igrala na svim prvenstvima, no prvi put izostat će njihov nastup na petoj *Europeadi* koja se održava u Friziji (sjeverna Njemačka/južna Danska) od 28. lipnja do 7. srpnja. Na pitanje koliki je iznos potreban za odlazak na jedno veliko nogometno natjecanje, Petar Kuntić odgovara:

»To je od prvenstva do prvenstva. Najbolje je organizirano u Švicarskoj, gdje je za siromašne ekipe poput naše, one iz Rumunjske, bio osiguran smještaj u jednom atomskom skloništu gdje su bili montirani vojnički kreveti i svi smo bili u jednoj spavaoni. Znači, nismo plaćali smještaj, hranu su nam također osigurali, mi smo morali platiti samo prijevoz. Inače, prijevoz s osiguranjem košta do 10 tisuća eura za jedno europsko prvenstvo i to bi se još moglo nekako osigurati. Ako se tu doda još 10 tisuća eura što je potrebno za svakodnevna tri obroka, onda 20 tisuća eura, koliko je sad potrebno za prvenstvo Europe u sjevernoj Njemačkoj, to je nemoguće. Mučili smo se u posljednjih pola godine, ali nismo mogli osigurati financijska sredstva za to. Naše potrebe nisu velike, sportsku opremu imamo i čuvamo je, no ovise o tome organizira li što Hrvatski nogometni savez ili Federalna unija nacionalnih manjina. Na godišnjem nivou bila bi nam dovoljna pomoć od pet do deset tisuća eura.«

A na pitanje od koga su očekivali pomoć za sudjelovanje na ovogodišnjoj *Europeadi*, odnosno je li tko u tome zakazao, Kuntić ističe najvažniju stvar:

»Nitko nije zakazao, ključ je u tome da se odredi gdje je naše mjesto u srbijanskom sportu, gdje je naše mjesto u hrvatskom sportu, gdje je naše mjesto u hrvatskoj manjinskoj zajednici. Kada se to odredi, onda ćemo znati i tko je odgovoran za nas. Mučimo se, ali da nije ovakve volje odavno bi se ugasila reprezentacija. A volja je u početku bila strahovita. Podsjetit ću, kada smo organizirali naš prvi trening, što je bilo u *Tavankutu* pred jednu od utakmica, budući da prethodno nismo pitali rukovodstvo NK *Tavankut* možemo li trenirati tamo, izbornik Poljaković je rekao 'Petre, ima ispred stadiona *Tavankuta* jedna ledina, ako treba trenirati ćemo na njoj'. Od volje da treniramo na ledini dogurali smo nakon sedam godina do prvaka Europe 2012. Bio je to jedan mukotrpan period 'rađanja' reprezentacije, a sve kako smo išli dalje, ka 20. obljetnici, kvaliteta reprezentacije je opadala, jer je sve manje dobrih nogometaša Hrvata u Srbiji. Ali i dalje želimo da nam se odredi gdje pripadamo pa možda krene na bolje.«

I. Petrekanić Sič

Knjiga i prijateljstvo brišu granice

Suradnja s Gradom Čakovcem i Međimurskom županijom traje već više od desetljeća, a iz godine u godinu prijateljstvo i suradnja napreduju i donose nove uspjehe. Nakon odlaska djece na završnicu kviza *Čitanjem do zvijezda* u uzvratni posjet ovoga puta došli su odrasli. Zapravo, oni ljudi koji stoje iza brojnih projekata koji učvršćuju ovu suradnju.

Tako su od 4. do 6. lipnja u Subotici gostovali pročelnica Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i sport Međimurske županije **Nives Kolarić Strah**, ravnatelj Graditeljske škole Čakovec **Damir Srnec**, ravnateljica Treće osnovne škole Čakovec **Nataša Novak**, knjižničar Treće Osnovne škole Čakovec i voditelj projekta **Dražen Ružić**, regionalna voditeljica nakladničke kuće **Alfa Petra Markulin** i profesor u Graditeljskoj školi Čakovec **Renato Vinko**.

»U sklopu projekta 'Prijateljstvo bez granica' s Hrvatima iz Vojvodine surađujemo više od 15 godina. Kad smo gledali kako bismo se mogli povezati, gledali smo i prošlost koju smo imali vrlo sličnu, ali isto tako i budućnost kao i sadašnjost. Htjeli smo da ta spona, iako ne živimo više u istoj državi, ostane i našli smo način te odlučili da to bude kroz knjigu – kroz čitanje. Tako je upravo knjiga poveznica koja povezuje nas iz Međimurja s Hrvatima iz drugih županija, pa i s Hrvatima iz Vojvodine. To provodimo kroz kviz *Čitanjem do zvijezda*. Moram naglasiti da je ovu suradnju s ove strane granice pokrenula knjižničarka **Bernadica Ivanković**«, kaže Dražen Ružić, koji je zapravo osoba s one strane granice koja je u suradnji s Bernadicom započela ovu priču.

Njihova želja je da se nakon ovog susreta potpiše sporazum koji bi na neki način osigurao budućnost ovome projektu, da, kako su rekli, jednoga dana kada oni ne budu to radili djeca i dalje imaju mogućnost čitati, natjecati se, putovati i družiti se, kako kaže i naziv projekta da imaju »Prijateljstvo bez granica«, a važnost toga Ružić je pre-

poznao i u čuvanju identiteta kroz pisanu i izrečenu riječ, odnosno hrvatski jezik.

Ovu suradnju, koja je donijela i puno toga novoga, Bernadica Ivanković je ocijenila kao izuzetno korisnom.

»Hrvatska zajednica u Vojvodini već dugi niz godina surađuje s Međimurskom županijom na raznim projektima što poticanja čitanja, što putem razmjene učenika. Postigli smo trajno prijateljstvo, naša djeca su se upoznala s njihovom, dijelimo programe, čitanje, a ono što je najvažnije jest kontinuitet koji smo ostvarili. Kada su gosti prvi puta došli u Suboticu, vidjeli su nas kao živu, aktivnu zajednicu koja ima brojne programe, s kojom može biti partner što je i njihov cilj bio«, ističe Ivanković i napominje kako se nada da će i spomenuti sporazum biti potpisan što će ovoj suradnji na neki način donijeti sigurnost. »Sporazum je već postojao, no on je zamrznut. Istina je da i kada imamo problema na institucionalnoj razini, naša suradnja ne prestaje. Uvijek smo našli načina da djeca i sudionici ne osjete te probleme. Tako nije stala razmjena učenika, kviz, natjecanje, online sati s djecom iz Čakovca, na radost nas što izvodimo te programe ali i na radost djece, što je i najvažnije.«

Tijekom boravka u Subotici gosti iz Čakovca su posjetili OŠ **Matko Vuković** u Subotici, u kojoj se i provodi online nastava s učenicima iz Čakovca. Posjetili su Generalni konzulat Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatsko nacionalno vijeće gdje ih je primila predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz** sa suradnicima, te kasnije i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, a obišli su i Hrvatski dom – Maticu, Gradsku knjižnicu Subotica, Gradsku kuću i Sinagogu, te Politehničku školu s kojom suradnja ovih dviju škola već postoji, a kako je ravnatelj Srnec rekao, ta suradnja će se još više razvijati.

Ž. V.

Stipan Rudić Vranić, kolekcionar oldtimera iz Subotice

Povijest na četiri kotača

»Kada voziš oldtimere i kada ljudi vide neki oldtimer, oni te ne gledaju sa zavišću. To nije isti onaj pogled kada voziš nekog najnovijeg džipa. Rekao bih kako su više zadivljeni time što mogu vidjeti nešto što je dio neke daleke povijesti«, kaže naš sugovornik

Subotičani su sigurno nekad primijetili ponekog oldtimera kako kruži gradskim ulicama. Nerijetko ih možete vidjeti ispred Gradske kuće kako dovode ili odvoze mladence. Kolekcionar oldtimera i naš sugovornik je **Stipan Rudić Vranić**, pasionirani zaljubljenik u automobile i živa enciklopedija što se tiče automobilizma.

»Prvi oldtimer koji sam kupio bio je *Opel olympia*. Ovo mi je treća *olympia* koju posjedujem. Nakon što sam prodao drugu *olympiju* moja susjeda **Klara** je izašla na ulicu i gledajući kako je utovaraju i odnose rekla mi je 'E sinko moj, sad više nikad nećeš naći ovaki auto'. Skoro sam zaplakao tada, ali eto, uspio sam pronaći još jednu i kod mene je sada skoro 14 godina«.

Opel olympia je dobio naziv po Olimpijadi jer je izašao uoči održavanja Olimpijade u Berlinu 1936. godine.

»Konkretno, ovaj model pripada drugoj generaciji i proizvodio se sve do 1952. godine. Stari, predratni *opeli* imaju i drugačiji znak – avion bez krila. Zanimljivo je kako su automobili u tom međuratnom periodu išli uglavnom po tucaniku i zemljanim putovima jer nije bilo asfaltiranih cesta. Izgradnjom prvih autocesta počela je i masovna proizvodnja malih, ali svima pristupačnih automobila, poput *Fiatovog topolina* ili *Volkswagenove bube*«, navodi on.

Ono što znam – uradim sam

Kako kaže, nije u mogućnosti kupiti gotove, restaurirane automobile. Praktičnije je negdje pronaći oldtimer i

»Sve je počelo od mog perioda studiranja u Novom Sadu. To je bilo neke '78.-'79. godine i moj cimer je imao *Citroenovog spačeka*. Meni se naravno dopao taj *spaček*, dojmio me je njegov poseban oblik i izgled. Prošlo je neko vrijeme i kupio sam svoj prvi *spaček* i počeo sam njime putovati svugdje, učlanio sam se u *Citroen klub* u Subotici i na kraju sam postao i predsjednik tog kluba. Nakon toga sam se susreo s nekim drugim, starijim oldtimerima i shvatio kako mi se takvi automobili baš dopadaju«, započinje priču Stipan.

Prvi oldtimer

Rudić Vranić je na razgovor došao u svojoj crnoj *Opel olympiji* iz 1950. godine. Zapravo, njegovo kolekcionarstvo započinje upravo s ovim modelom:

onda ga podvrgnuti restauraciji koja može potrajati i po nekoliko godina – ovisno od modela, godišta, dijelova...

»Poslije *olympije* pronašao sam jedan *Fiat topolino* u Bačkoj Topoli, njega sam isto dovršio kao i jednog *Mercedesa* 170. Onda sam se malo umorio od svega toga (smijeh). U posljednje vrijeme radim jednog *Opel kapitana* koji je veći auto od *olympije*, ali je iz istog perioda.«

Na pitanje postoji li automobil koji bi možda želio vidjeti u svojoj kolekciji, Stipan odgovara kako je pronašao jedan stari, predratni *Mercedes W143* koji je rijedak automobil. No, postoji jedan problem:

»Volio bih obnoviti tog jednog *Mercedesa* iz 1937. godine, ali mi se čini kako se to neće ostvariti. Zašto? Jer svi automobili proizvedeni do 1940. godine su drveni – a oni kasniji su metalni. Točnije, ranije se koristilo drvo u kombinaciji s limom i tako se pravila karoserija. To drvo kada istrune ono nestane, stoga za restauraciju treba nabaviti dobro, suho drvo, potreban je dobar stolar, uglavnom imaš pet puta više posla nego s limenim automobilima. Limarija kada istrune to se može zavariti, zamijeniti i slično.«

tografije s vjenčanja, a ja tako imam priliku voziti ove automobile budući da ih, naravno, ne vozim svakoga dana. Pored *Opela*, *Fiata* i *Mercedesa* imam i jednu *bubu* i *spacheka* u ponudi, iznajmljuju se svi automobili, naravno tko kakav želi.«

Uljepšati već poseban dan

Kao i svi zaljubljenici u automobile, i Stipan s vremena na vrijeme provoza svoje ljubimce. Međutim, kako bi se smanjio rizik od eventualnih oštećenja, rijetko ih vozi. Stoga je jednog dana došao na ideju kako uljepšati mladim ljudima njihov poseban dan.

»Tako sam počeo iznajmljivati svoje automobile za vjenčanja. Radim to nekih sad već nekih 10 godina. Na taj način oni imaju jedinstveni doživljaj i interesantne fo-

Na pitanje što ga zapravo toliko privuklo oldtimerima Stipan odgovara:

»Interesantniji su mi ovi automobili od ovih današnjih. Svi su jednaki, ne smiju izaći iz nekih okvira, čak su im danas i dimenzije logoa jednake. Ranije, bez upotrebe kompjutera ljudi su imali veću slobodu za dizajn. Automobili iz tridesetih su mi najljepši, najrazličitiji su, najoriginalniji... Jednostavno su mi fantastični.«

Također, kada se pojavi sa svojim oldtimerom u gradu, Stipan kaže kako primjećuje samo pozitivne reakcije.

»Ti kada voziš oldtimere i kada ljudi vide neki oldtimer oni te ne gledaju sa zavišću, to nije isti onaj pogled kada voziš nekog najnovijeg džipa. Rekao bih kako su više zadivljeni time što mogu vidjeti nešto što je, samo na prvi pogled, dio neke daleke povijesti i jednostavno vole vidjeti kako je to izgledalo nekad.«

Naš sugovornik je i potpredsjednik subotičkog *Oldtimer kluba*.

»Naš susret za ovu godinu je zakazan za 29. i 30. lipanj, automobili će biti izloženi u centru grada i dan kasnije na Paliću. Suština ovakvih okupljanja je da покаžemo naša vozila, a nastojimo prikazati baš ozbiljne primjerke. Sudionici se naravno među sobom natječu tko će imati najstariji auto na skupu. Inače, uvijek nastojimo da naši skupovi budu tematski, stoga je tema ovogodišnjeg susreta – Ivan Sarić.«

Ivan Benčik

SREDNJA MEDICINSKA ŠKOLA SUBOTICA

Medicinska sestra – odgojiteljica

nastavni jezik
hrvatski

duljina trajanja srednjeg
obrazovanja
4 godine

broj učenika
28

O obrazovnom profilu

Ako vas zanima medicinska struka s posebnim fokusom na brigu o djeci, onda je ovaj obrazovni profil odgovarajući za vas. Tijekom školovanja steći ćete znanja i vještine iz područja medicine, psihologije i pedagogije. Rano djetinjstvo iznimno je važno razdoblje u razvoju ličnosti. Djeca provode veliki dio vremena u vrtiću s odgojiteljima, stoga je važno da s njima rade posvećeni, obučeni i osposobljeni profesionalci. Osim teorijskog dijela nastave, učenici imaju i praktični dio nastave u vrtićima na hrvatskom jeziku, gdje će imati priliku znanja steći od najboljih, što će im omogućiti da se još bolje usavrše za obavljanje ovog izuzetno plemenitog zanimanja, i svakako koristiti u budućem radu.

Nastavni predmeti

Obvezni su predmeti: Hrvatski jezik i književnost, Strani jezik, Latinski jezik, Povijest, Tjelesni i zdravstveni odgoj, Matematika, Geografija, Fizika, Kemija, Biologija, Glazbena umjetnost, Likovna kultura, Računalstvo i Informatika, Psihologija, Sociologija, Filozofija i Ustav i prava građana.

Stručni su predmeti: Anatomija i fiziologija, Zdravstvena njega djece ranog uzrasta, Higijena sa zdravstvenim odgojem, Mikrobiologija s epidemiologijom, Patologija, Predškolska pedagogija, Dječja psihologija, Pedijatrija s njegom, Odgoj i njega djece, Dječja književnost, Medicinska biokemija, Infektologija s njegom, Pedijatrija s njegom, Glazbeni odgoj djece rane razvojne dobi i Prva pomoć.

Važno za rad

Za obavljanje ovog posla neophodna je: posvećenost, staloznost, strpljivost, uravnotežena ličnost, empatija i ljubav prema djeci.

Mogućnost nastavka školovanja i zaposlenja

Ovaj četverogodišnji obrazovni profil pruža mogućnost i nastavka školovanja u okviru izabrane više škole, odnosno fakulteta, dok s druge strane, svatko tko stekne diplomu za zanimanje medicinska sestra – odgojitelj, ima i mogućnost odmah nakon završenog školovanja potražiti zaposlenje u struci.

POLITEHNIKA

Tehničar

nastavni jezik
hrvatski

duljina trajanja srednjeg
obrazovanja
4 godine

O obrazovnom profilu

Multimedijski tehničar snima i obrađuje zvučne snimke, uređuje slike i fotografije, koristi različite programske alate, prilagođava ih i objavljuje na različitim medijskim platformama. Učenici ovog profila sposobni brzo se prilagoditi radu u tiskarskoj, štampariji i medijima. Znanja i vještine koje se steču omogućuju uređajima i opremu za snimanje zvučnih i video zapisa, stvaranje jednostavnih grafika i animacija, objavljivanje multimedijalnih sadržaja na internet platformama.

Nastavni predmeti

Obvezni su predmeti: Hrvatski jezik i književnost, Tjelesni i zdravstveni odgoj, Matematika, Geografija, Biologija, Fizika, Kemija, Računalstvo i Informatika, Sociologija i Psihologija.

Stručni su predmeti: Fizika, Osnove elektriciteta, Web-dizajn, Audio i video uređaji i sustavi, Poluprovodnici, Tehnologije, Video tehnologije, Računalna animacija, Prava i slobode, Studijska i izvanstudijska tehnika, Kreiranje računalnih igara, Poduzetništvo i Projektiranje.

Važno za rad

Za obavljanje ovog posla neophodna je preciznost, odgovornost i posvećenost.

TEHNIČKA ŠKOLA SUBOTICA ničar multimedije

ja srednjeg
4 godine

broj učenika
28

nom profilu

zvučne i videozapise odgovarajućim uređajima, stvara animacije i grafike pomoću različitih softvera, objavljuje na internetskim stranicama i različitim medijima. Ovaj obrazovni profil postaju grafički dizajneri, animatori, web-dizajneri, programeri u IT sektoru. Učenici stječu tijekom školovanja su: priprema i snimanje i obrada zvučnih i videozapisa, animacija, kao i prilagodba i objavlji na internetskim stranicama i različitim medijskim kanalima.

ni predmeti

Književnost, Strani jezik, Povijest, Tjelesni i zdravstveni odgoj, Biologija, Glazbena kultura, Likovna kultura, Prava i pravna građana, Elektrotehnika, Osnove multimedije, Elektronika, Audio produkcija, Produkcija multimedijalnih sadržaja, Audio produkcija, Multimedija na internetu, Medijska komunikacija, 3D modeliranje i animacija, Osnove i Praktična nastava.

Mogućnost nastavka školovanja:

Ovaj četverogodišnji obrazovni profil pruža i mogućnost nastavka školovanja u okviru izabrane više škole, odnosno fakulteta (Fakultet za grafički dizajn i inženjerstvo, Visoke tehničke škole, Elektrotehnički fakulteti (na smjerovima Elektrotehnika, Informatika), Fakultet dramskih umjetnosti i Umjetnička akademija), dok s druge strane, svatko tko stekne diplomu za zanimanje tehničar multimedija, ima i mogućnost odmah nakon završenog školovanja potražiti zaposlenje u struci kao audio-vizualni operater, kamerman, operater terensko radio-emisione opreme, pomoćnik medijske produkcije, radio-montažer, TV montažer, tehnički pomoćnik filmskog i televizijskog snimatelja...

GIMNAZIJA „SVETOZAR MARKOVIĆ“ SUBOTICA opći smjer

nastavni jezik
hrvatski

dužina trajanja srednjeg
obrazovanja
4 godine

broj učenika
28

Kome je namijenjen opći smjer?

Gimnazija općeg tipa spona je između prirodno-matematičkog i društveno-jezičnog smjera. Predmeti koji se ovdje uče predstavljaju uravnotežen izbor kako prirodnih tako i društvenih znanosti. Učenici sve četiri godine uče matematiku, materinski jezik, strane jezike, fiziku, povijest, kemiju, biologiju. Pogoduje onim učenicima koji su podjednako dobri i u prirodnim i društvenim znanostima. Ovaj profil nudi visoku razinu opće kulture i znanja iz svih predmeta.

Mogućnost nastavka školovanja na višim i visokim strukovnim školama i fakultetima

Svi učenici koji uspješno završe gimnaziju imaju mogućnost upisati fakultete društveno-humanističkih, medicinskih, prirodno-matematičkih ili tehničko-tehnoloških znanosti u našoj zemlji i u inozemstvu.

**Nakon završene gimnazije i položene državne mature
potrebno je nastaviti školovanje.**

**SLOŽITE
KOCKICE
U ODGOJU
VAŠE DJECE**

2024./2025.

Osmi *Dani Antuna Gustava Matoša* u Tovarniku

Daždevnjak najbolja priča nadahnuta Matošem

U Tovarniku su 3. lipnja započela središnja događanja ovogodišnjih 8. *Dana Antuna Gustava Matoša*, koja su ranije najavljena programima u Subotici, Đakovu i Zagrebu. Program tradicionalno započinje polaganjem vijenaca na Matoševu bistu ispred Osnovne škole *Antuna Gustava Matoša* u Tovarniku, ali je zbog olujnog vremena odgođeno za naredni dan, 4. lipnja. U prijepodnevnim satima održana je i svečana sjednica Općinskog vijeća Tovarnika na kojoj se u ime Organizacijskog odbora 8. *Dana Antuna Gustava Matoša* obratio

član Društva hrvatskih književnika i jedan od dobitnika nagrade za najbolju priču nadahnutu Matošem **Tomislav Marijan Bilosnić**.

Organizatori ove manifestacije su Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski iz Osijeka, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, Općina Tovarnik, HKUPD *Matoš* iz Plavne, Fondacija *Antun Gustav Matoš* iz Beograda i Osnovna škola *Antuna Gustava Matoša* i Općina Tovarnik, a pokrovitelji Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Vukovarsko-srijemska županija i Općina Tovarnik. Pozdravne riječi na početku skupa uputili su predsjednik slavonsko-baranjsko-srijemskoga ogranka DHK-a i dopredsjednik DHK-a **Mirko Čurić**, ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**, saborski zastupnik i gradonačelnik Grada Otoka **Josip Šarić** i načelnik Općine Tovarnik **Andelko Dobročinac**. Izaslanik ministarke kulture i medija **Nine Obuljen Koržinek** **Petar Elez** otvorio je središnji program 8. *Dana Antuna Gustava Matoša*.

Matoševe dane od prvog izdanja prate knjige i zbornici. Ove je godine objavljena zbirka *AGM kao nadahnuće* u kojoj je odabrano 37 priča nadahnutih Matoševom biografijom i djelom, kao kruna obilježavanja 150 godina od

njegova rođenja, ali i kao poziv da se Matoša i njegovo djelo ne zaboravi i u godini kada obilježavamo 110. obljetnicu njegove smrti.

O knjizi su govorili urednik **Mirko Čurić** i recenzentica dr. sc. **Vlasta Markasović**.

Slavonsko-baranjsko-srijemski Ogranak Društva hrvatskih književnika, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Općina Tovarnik raspisali su 22. siječnja 2024. natječaj za najbolju neobjavljenu kratku priču nadahnutu životom i djelima **Antuna Gustava Matoša**, prigodom 110. obljetnice smrti. Na natječaj je pristiglo 20 priča autora i autorica iz Hrvatske, BiH i Srbije, a najbolje je odabralo povjerenstvo u sastavu: **Josip Cvenić**, predsjednik, **Klara Dulić Ševčić**, **Paula Čačić**, **Ana Koncul** i **Darja Šišić**, članice. Najboljom je proglašena priča osječke književnice **Đurđice Stuhldreiter** *Daždevnjak*. Drugo mjesto pripalo je tomislavgradskoj književnici **Ivani Dilber** za priču *Sat lektire*, *Djevojčici mjesto igrčke*. Treće mjesto podijelili su zadarski književnik **Tomislav Marijan Bilosnić** *Molbe, pisma, mita*, sarajevski književnik **Goran Hadžiomeragić** *Moć snivanja* te zagrebačko-tovarnička književnica **Mateja Tutiš** *VIP Notturmo*. Pokrovitelj Nagrade je Općina Tovarnik. Nagrađeni autori i autorice zahvalili su na priznanju koje su primili u rodnom Matoševom Tovarniku. I za sam kraj programa najmlađi iz škole koje nosi Matoševo ime, iz Matoševog Tovarnika, interpretirali su Matoševe stihove i prozne zapise.

Programi 8. *Dana Antuna Gustava Matoša* nastavljaju se u Beogradu, Plavni i Zagrebu, a organizatori planiraju ove zanimljive programe i zanimljiva izdanja predstavljati do kraja godine u Hrvatskoj i susjednim zemljama gdje postoji interes za Matoša i njegovo djelo.

(DHK)

Likovna kolonija u Sonti

SONTA – U organizaciji KPZH-a *Šokadija* u Sonti je održana likovna kolonija »Mladost i iskustvo u umjetničkom izražavanju«. Sudjelovalo je sedmero slikara iz Sonte,

Sombora i Belog Manastira. Ujedno, slikarica **Ana Tudor** održala je likovnu radionicu s djecom. Kolonija je održana u ambijentu sončanskog salaša, čiji su vlasnici **Spomenka** i **Zvonko Kuruc**. Nakon radnog dijela druženje je nastavljeno u *Šokačkoj kući*.

Slamarke u Domžalama

DOMŽALE – Devetu godinu zaredom slamarke iz tavanškutskog HKPD-a *Matija Gubec* sudjelovale su na Sajmu slamarstva u mjestu Domžale u Sloveniji. Sajam je jednodnevni, a vrijeme njegovog održavanja je simbolično – označava i početak sezone nošenja slamnatih šešira. Njime se podržava i stvaralaštvo od slame općenito te

je osim iz Slovenije i Srbije, izlagača bilo i iz Hrvatske i Nizozemske. Predsjednica **Gupca Mira Tumbas**, voditeljica slamarskog odjela **Marija Rukavina Prčić**, te slamarke **Marija Dulić** i **Nevenka Obradović** predstavile su tavanškutsko slamarstvo suvenirima i minijaturama od slame.

Matoševi dani u Plavni i Beogradu

PLAVNA/BEOGRAD – Osmi *Dani Antuna Gustava Matoša* bit će održani i u Tovarniku i Beogradu. Svečana akademija prigodom 110. obljetnice smrti velikoga hrvatskog pjesnika **Antuna Gustava Matoša** (Tovarnik, 13. lipnja 1873. – Zagreb, 17. ožujka 1914.) bit će održana danas (petak, 7. lipnja) u Plavni, u Vatrogasnom domu s početkom u 17 sati.

Svečana akademija posvećena Matošu u Beogradu bit će održana u nedjelju, 9. lipnja, u Fondaciji *Antun Gustav Matoš* s početkom u 17 sati. Moto ovogodišnje manifestacije je »AGM kao nadahnuće«.

Godišnji koncert HKD-a Šid

ŠID – HKD *Šid* obilježit će u nedjelju, 9. lipnja, 14. obljetnicu postojanja i rada. Tim povodom u dvorištu mjesne župe bit će održan kulturno-umjetnički program, s početkom u 18 sati. Predstaviti će se tamburaška, folklorna i recitatorska sekcija HKD-a, a kao gosti natupit će SKUD *Sveti Sava* i HKPD *Đura Kiš* iz Šida.

Knjiga Biserje tradicije u Somboru

SOMBOR – Predstavljanje knjige *Biserje tradicije* autorice **Marije Šeremešić** bit će održano u četvrtak, 13. lipnja, u dvorani Dječjeg odjela Gradske knjižnice u Somboru. Početak je u 18 sati. Na više od 200 stranica u knjizi se kroz tekstove i brojne fotografije tematizira tradicijsko ruho šokačkih Hrvata u Gornjem Podunavlju. Knjiga je objavljena u nakladi somborske UG *Urbani Šokci* uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grada Sombora. *Biserje tradicije* je ranije predstavljeno u Sonti, Beregu, Monoštoru i Baču.

Dužijanica malenih u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizira 15. i 16. lipnja u Subotici 17. Festival dječjeg stvaralaštva *Dužijanica malenih*. U subotu, 15. lipnja, bit će priređene zabavno-edukacijske igre na temu *dužijance*. Idućeg dana, u nedjelju, 16. lipnja, djeca će sudjelovati na svetoj misi zahvalnici u katedrali sv. Terezije Avilske s procesijom.

Obilježeno desetljeće Udruge bunjevačkih Hrvata iz Subotice

Dužijanica – brend bunjevačkih Hrvata

Na akademiji je prikazan film o postignućima udruge te je zahvaljeno institucijama, udrugama, medijima i sponzorima koji su UBH-u davali potporu, odnosno s kojima su surađivali u proteklih deset godina

Najprije slavljena u obiteljima, *Dužijanica* u Subotici kao javna manifestacija postoji već 114 godina. Od 2014. godine ovu, jednu od najznačajnijih manifestacija Hrvata u Srbiji, organizira Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* iz Subotice (osnovana 27. siječnja iste godine). Svečanom akademijom, održanom 28. svibnja u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, ta je udruga obilježila 10. obljetnicu svojega postojanja i rada.

Kako je istaknuto na akademiji, udruga je do sada organizirala deset *dužijanci*, krajem travnja počeo je i program ovogodišnje, te u UBH-u vjeruju da je njihov rad opravdao osnivanje i postojanje udruge.

Retrospektiva i zahvale

Na svečanosti je prikazan film o radu i postignućima udruge (autora **Zvonimira Sudarevića**) te je zahvaljeno institucijama i udrugama, medijima i sponzorima koji su

UBH-u davali potporu, odnosno s kojima su surađivali u proteklih deset godina.

»Veliku nam podršku daju i svi oni koji su i večeras ovdje, a neće biti posebno spomenuti. To je naša publika, tj. to su svi oni koji dolaze na naše manifestacije i brojne programe. Nijedna udruga koja stvara kulturne i tradicijske programe za druge nema smisla ako nema svoju publiku. Ni naša udruga ne bi postojala da nema onih koji nas prate, gledaju i slušaju«, poručio je u pozdravnom govoru predsjednik UBH-a *Dužijanica* mons. **Andrija Anišić**.

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** u svojem govoru pohvalila je rad udruge na organizaciji »ove nimalo jednostavne manifestacije«.

»Tri mjeseca, od Svetog Marka do Velike Gospe, ponekad je teško i samo ispratiti, a kamoli sve organizirati. Kako je prikazati *Dužijancu* u Mostaru, Zagrebu ili Baji znaju samo oni kojima se povorka konjima kroz grad u

posljednji tren otkazala, ili koji moraju plesti krunu u Slavoniji budući da se ona ne može prenijeti preko granice. Za njih granice ni tu ne postoje. To je naša *Dužijanica*. Hvala vam na tome. I hvala što zajedno nećemo odustati upisati *Dužijancu* na listu nematerijalne kulturne baštine Srbije i što nećemo odustati da *Dužijanica* bude ne samo brend bačkih Hrvata Bunjevaca nego i cijelog Grada Subotice, cijele Srbije i cijele matične nam domovine Hrvatske. Hvala svima onima koji su na bilo koji način doprinijeli da se čak i risarski doručak uzdigne na pravi pijedestal u riznici svečanosti bačkih Bunjevaca Hrvata», rekla je Vojnić.

Ljubav prema tradiciji

U ime ministrice kulture i medija Hrvatske **Nine Obuljen Koržinek** obratila se načelnica Sektora za međunarodnu kulturnu suradnju **Mirjana Ana Maria Piskulić**. Ona je zahvalila udruzi na čuvanju kulturne baštine ovdašnjih Hrvata te naglasila kako će Hrvatska i dalje podupirati projekte Hrvata u Srbiji kako bi očuvali »ono što je vrijedno i blago među vama a imate puno toga«.

I subotički biskup mons. **Franjo Fazekas** čestitao je 10. obljetnicu Udruzi poželjevši im puno uspjeha u radu i u predstojećim godinama.

»*Dužijanica* je usko vezana za Katoličku Crkvu. Mi smo zapravo zajedno neraskidiva nit, koja samo zajedno isprepletena ima smisao. Neka dragi Bog blagoslovi i nadalje UBH *Dužijancu* kao i sve one koji rade u njoj i za nju«, rekao je biskup Fazekas.

Direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković** u izjavi za medije ističe kako je ljubav prema tradiciji ključni mo-

tiv članovima udruge da preuzmu na sebe organizaciju subotičke *Dužijance*.

»*Dužijanica* je jedna od najvećih manifestacija koja promovira tradicijsku baštinu bunjevačkih Hrvata i u nju uključujemo ne samo naše članove nego i druge udruge kulture i institucije koje mogu pridonijeti da naša manifestacija bude bogatija i svečanije priređena. Tu je suradnja s Gradom Suboticom, državnim institucijama Srbije i Hrvatske, kao i s Katoličkom Crkvom, koja je najznačajnija jer znamo da je *Dužijanica* izvorno krenula 1911. u Crkvi gdje se, kao zahvala Bogu, i održavala svih ovih godina. To je dio nas, dio naše kulture i baštine. Svjesni smo da ako mi to ne radimo da ovakvih sadržaja vezanih za našu baštinu vjerojatno ne bi ni bilo«, navodi Marinko Piuković.

Organizacijski odbor i pododbori broje oko 50 članova, a u organizaciju pojedinih programa uključen je i znatno veći broj osoba. Također, *Dužijanica* i danas ima svoju publiku.

»U tri dana središnje proslave u kolovozu procjena je da programe isprati oko 10.000 ljudi. Jednu od naših najatraktivnijih manifestacija, *Takmičenje risara*, posjeti svake godine oko 2.000 ljudi«, kaže Piuković.

Svečanoj akademiji UBH-a *Dužijanica*, među ostalim, nazočili su i predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji, Hrvatske matice iseljenika, pokrajinskih tajništava za kulturu i poljoprivredu, Muzeja Vojvodine, Gradskog muzeja Subotica, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*.

U glazbenom dijelu večeri nastupio je Subotički tamburaški orkestar pod ravnanjem **Marijane Marki**.

D. B. P.

Film o aboridžinskom umjetniku, po ocu Hrvatu

Emotivna priča zemljaka po rođenju i podrijetlu

»Naš film započeo je kao etnografska odiseja po Australiji, istražujući utjecaj hrvatske baštine na australski identitet, no nakon susreta s Josephom priča je krenula u drugom pravcu. Za koproducenta Josepha Williamsa i mene iznimno je važno što smo u ovaj lijepi mozaik hrvatskih priča iz cijeloga svijeta uvrstili životne priče nas dvojice, možemo reći dvostrukih zemljaka – po rođenju i po podrijetlu«, rekao je redatelj Peter Pecotic

Film australskog umjetnika hrvatskih korijena **Petera Pecotica (Petra Pecotića)** *Countryman* (Zemljak), koji govori o **Josephu Williamsu (Orloviću)**, aboridžinskom lokalnom umjetniku čiji je otac Hrvat, prikazan je 29. svibnja u Art kinu *Lifka* u Subotici. I kao što je sama ideja filma u jednom trenutku njegova snimanja neočekivano dobila obrt i pretvorila ga na koncu u jednu uistinu emotivnu priču, tako su i sudionici projekcije ili makar većina njih, već dirnuti mnogim scenama i pričama sugovornika, zbog neočekivanog prisustva projekciji rođenog strica glavnog aktera filma, dvoranu kina napustili sa suzama u očima. U svakom slučaju, ovaj je događaj bio melem za dušu i kamo sreće da je više takvih u našem gradu.

Od etnografske odiseje do dirljivog susreta

Peter Pecotic rođen je u Australiji, no i otac i majka rodnom su mu iz Dalmacije. Kao redatelj i koproducent krenuo je u snimanje filma o jednom aboridžinskom umjetniku koji je pripremao svoju izložbu slika, potom o životu i običajima Aboridžina, te o hrvatskim iseljenicima u Australiji. Na koncu, filmu je posebnu emotivnu vrijednost dao susret sina, po majci Aboridžina, i njegovog oca **Josipa Orlovića**, i to prvi put nakon 40 godina.

»Ja sam Australac, hrvatskog, tj. dalmatinskog podrijetla. Moj pokojni otac rodnom je s otoka Korčule iz sela Smokvica, a majka, koja ovih dana puni 91 godinu je iz sela Nakovanj na Pelješcu. Naš film (drugi koproducent je Joseph Williams) započeo je kao etnografska odiseja po Australiji, istražujući utjecaj hrvatske baštine na australski identitet, no nakon susreta s Josephom priča je krenula u drugom pravcu. Za koproducenta Josepha Williamsa i mene iznimno je važno što smo u ovaj lijepi mozaik hrvatskih priča iz cijeloga svijeta uvrstili životne priče nas dvojice, možemo reći dvostrukih zemljaka – po rođenju i po podrijetlu. Osim o svom ocu Josipu, po kojem vuče hrvatske korijene, Joseph, nadimka Jugi, govorio je i o Aboridžinima kojima pripada njegova majka, među kojima i danas živi i jedan je od svega 25-26 pripadnika plemena Aboridžina koji još govore taj jezik. Inače, Australija ima povijest 'kaznene kolonije', ali i

Peter Pecotic

povijest slobodnih doseljenika i migracija. To je prilično nevjerovatna mješavina, ali vjerujem da danas živimo u vrlo uspješnom i skladnom društvu. Nadamo se da naš film odražava upravo to koliko smo zahvalni što smo Australci hrvatskog podrijetla te za multikulturalnost u kojoj uspješno živimo«, naveo je Pecotic.

Nakon Pecoticevog razgovora s Josephom i saznanja da je i njegov otac Hrvat, akcent filma usmjeren je na njihov susret, prvi put nakon 40 godina, a koji je organiziran u Sydneyu gdje je Joseph priredio svoju izložbu i gdje se okupila i druga njegova brojna rodbina rodnom iz Hrvatske, koja desetljećima živi u Australiji.

Projekciji u Art kinu *Lifka*, na iznenađenje mnogih, pa i samog Petera Pecotica, prisustvovao je rođeni brat oca Josepha Williamsa, **Ante Orlović** koji inače sa svojom obitelji živi u Novom Sadu, i koji je ukratko ispričao priču o svom bratu Josipu Orloviću i rođenju njegovog sina Josepha.

»Imali smo još jednog brata od tetke **Šimu**, koji je u Australiju otišao dvije godine prije mog rođenog brata Josipa koji je radio u nekom rudniku u sjevernoj Australiji gdje je upoznao Josephovu majku i odatle se vratio u Sydney. Šime je htio usvojiti Josepha, ali ga Aboridžini i njegova majka nisu dali. Iz mog sela Smokvica (gdje ih je inače 75 posto Orlovića) ima ih 70 u Sydneyu, Melbourneu i Canberi, koji su se iz tog dijela Dalmacije mahom iseljavali tamo u drugoj polovini 50-ih godina prošlog stoljeća«, navodi on, dodajući da je znao za Josepha, ali nikad ga nije vidio (osim na filmu), no ima dvije kćerke koje su stupile u kontakt s njim i nadaju se susretu u bliskoj budućnosti.

Na ovu se priču nadovezao Peter Pecotic, koji je inače kompletan razgovor između Josephovog strica i sudionika projekcije, vidno emotivno dirnut, snimao mobitelom.

»Ima nešto što nismo stavili u film. Jeste li čuli o 'ukradenoj generaciji' u Australiji? Kad je pokojni Williamsov otac otišao u Tenet Creeck 1983. pitati može li njegov brat Šime odgojiti njegovog sina Josepha (koji je tada imao 9 godina), on nije znao za taj pojam 'ukradena generacija' jer nitko o tome nije pričao u Australiji. Bio je to jedan veliki nesporazum jer su Aboridžini mislili da Šime želi oteti Josepha, nisu shvatili da mu on zapravo želi osigurati bolju budućnost. Oni su to doživjeli kao mogućnost uništavanja njihove kulture. Majke se ne žele odvojiti od svoje djece jer bi to ujedno podrazumijevalo gubitak jezika, kulture, riječju cijelog naroda. Josipa je to jako pogodilo, povukao se i više nije ni pokušavao. Od '83. do prije koju godinu, znači 40 godina, oni se uopće nisu vidjeli.«

Na samom kraju jednoipolsatnog filma saznali smo da je otac Josepha Williamsa Josip Orlović umro u ožujku ove godine i to kada je bio na plaži sa svojim rođakom, otišao plivati, otkazalo mu srce i više nije izronio.

Potpisnica ovih redova planirala je nakon projekcije pitati autora filma hoće li biti nastavka snimanja gdje će se Joseph Williams, u pratnji svog oca, naći sa svojom rodbinom, ovoga puta u Hrvatskoj, no uz saznanje da mu je otac umro, to je pitanje, zbog naleta emocija bilo nemoguće izgovoriti do kraja, no Peter ga je razumio i također sa stisnutim grlom, samo potvrdno kimnuo glavom.

Bunjevci – Aboridžini među Hrvatima

Ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** ovom se prigodom među ostalim zahvalila redatelju i onima koji su omogućili prikazivanje ovog filma.

»Najčešća riječ koja se u filmu mogla čuti od sugovornika hrvatskog podrijetla je ponos. Hvala vam za pokazivanje kako se dvije kulture mogu sresti i kako poštivanje i ponos mogu učiniti predivne, čudesne stvari. Ovdje u publici sjede glumci i neki koji su bili u Zagrebu s predstavom *Avaške godine*. Gospodin Pecotic je bio na predstavi, oduševio se onim što je vidio, ali je rekao kako je u Mađarskoj čuo Hrvate kako govore i ne zna gdje je bio, ali ovo što je čuo u Zagrebu, ništa nije shvatio. Ipak smo mi Bunjevci malo drukčiji.«

Na tu se njezinu rečenicu nadovezao jedan od glumaca *Avaških godina* **Zoltan Sič** koji je u (polu)šali rekao: »Mi Bunjevci smo Aboridžini među Hrvatima.«

Dokumentarni film *Countryman* nastao je samostalno, no uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i australske vlade, a do sada je, zahvaljujući Hrvatskoj matici iseljenika, osim u Subotici, prikazan u Zagrebu, Vukovaru, Vinkovcima, Budimpešti i Pečuhu.

Projekciji, koja je održana u organizaciji Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatskog nacionalnog vijeća u suradnji s Veleposlanstvom Australije u Beogradu te posredstvom Hrvatske matice iseljenika, među ostalim su prisustvovali voditelj Podružnice Hrvatske matice iseljenika Vukovar **Silvio Jergović**, te predsjednik Odbora za kulturu HNV-a **Denis Lipozenčić**.

I. P. S.

Krštenje osmog djeteta Paje i Angele Dulić

»Obitelj je kao mozaik: što je veća, to je ljepša«

»Stabilnost i sigurnost koju osjećam u braku su doprinijeli da se, ne kažem lako odlučujem, ali da prihvatim svako dijete«, priča Angela

Župna zajednica sv. Josipa Radnika u Đurđinu slavila je u nedjelju, 2. lipnja, krštenje osmog djeteta **Paje i Angele Dulić**. Tim povodom, misu je predvodio umirovljeni kotorski biskup mons. **Ilija Janjić** koji je udijelio i sakrament krštenja malom **Anti Duliću**.

Na misi su koncelebrirali vlč. **Dominik Ralbovski** iz Selenče, koji je bio i kum novokršteniku te mjesni župnik preč. **Daniel Katačić**.

»Naša radost je velika zbog krštenja osmog djeteta obitelji Dulić. Ponos nam je još veći jer je u posljednje dvije godine ovo treći biskupski pohod našoj župnoj zajednici istim povodom. Početkom 2022. pokojni biskup mons. **Slavko Večerin** krstio je sedmo dijete obitelji **Zdenka i Jasne Dulić**, a koncem iste, ondašnji beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevan** također sedmo dijete obitelji **Bojana i Suzane Bako**«, rekao je vlč. Katačić.

25 godina braka

Kako majka Angela kaže, Ante nije bio planirano dijete, ali su ga prihvatili kao Božju volju.

»Kada smo saznali da sam trudna, nismo znali da li da plačemo ili da se smijemo. Ohrabрила nas je riječ koju smo čuli u crkvi za Veliku Gospu, kako je Marija rekla: 'Evo službenice Gospodnje.' To nam je bilo dovoljno da prihvatimo i ovaj život koji nam je Gospodin povjerio«, kaže Angela.

Obitelj Dulić ove godine slavi i 25 godina braka. Najstarija kćerka im je **Marijana** (23), potom su dobili **Josipa** (21), **Ružicu** (17), **Petra** (15), **Martina** (12), **Terezu** (9), **Nikolu** (5) te Antu (6 tjedana). Kažu, zato što su velika obitelj sve se teže svi okupe, tako niti na Antinom krštenju nisu bili svi prisutni. Ipak, trude se da se svake nedjelje okupe na zajedničkom ručku.

Angela smatra da se žene lakše odlučuju na rađanje više djece kada imaju stabilan brak i podršku muževa.

»Stabilnost i sigurnost koju osjećam u braku su doprinijeli da se, ne kažem lako odlučujem, ali da prihvatim svako dijete«, priča Angela.

Kao veliku pomoć za svoj brak obitelj Dulić vidi u hođočascima.

Kršćanska nada je veća od nevolja

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

»Prije 11 godina smo prvi put ostavili djecu na nekoliko dana. Naše prvo hodočašće bilo je u Rim. Potom smo putovali u Svetu zemlju, pa u Lurd pa kod padre **Pia** u Italiju. Puno nam pomažu hodočašća, duhovno nas obogaćuju. Zahvaljujući njima imamo priliku biti malo nasamo, to nam očvršćuje brak i daje snagu za sutra«, kaže Angela.

Upravo preko hodočašća upoznali su se i prijateljili s vlč. Ralbovskim, Antinim kumom.

Dobra organizacija

Imati puno djece je blagoslov, smatra Angela.

»Svako dijete nosi sve više odricanja, ali s druge strane donosi blagoslov i smisao života. Kao što je jednom **Vesna Huska** rekla za *Zvonik*: 'Tko kaže da je lako, nije lako, ali je jako lijepo.' Ispunjen si«, navodi Angela i ističe kako ju svako dijete pomladila, i fizički i duhovno.

Iako ima 44 godine, kaže da se zahvaljujući djeci različitih uzrasta osjeća i kao mlada žena jer ima novorođenče, ali i kao već iskusna majka kojoj je najstarije dijete završilo fakultet i živi izvan obiteljske kuće.

Angela priznaje kako nikada nije mislila, niti planirala kako će biti majka osmero djece. Kaže, ne zna može li to netko uopće planirati.

»Dok smo imali dvoje, osjećala sam da imam vremena za još. Kada nam se rodilo treće, bila sam ispunjena. Četvrto dijete nam je bilo veliko iznenađenje, ali smo naravno prihvatili život. Bila je to i prekretnica. Tad sam shvatila da nema smisla da tražim neki posao s četvero djece i da ću biti kod kuće«, kaže Angela.

Ona ističe kako ništa ne bi mogla postići bez velike pomoći djece i muža i da je dobra organizacija ključna.

»Sreća pa smo dobro organizirani i svi se pomažemo međusobno. Veliki mi pomažu oko malih, kako u čuvanju, kućanskim poslovima tako i u savjetima, primijete neke stvari što ja ne. Vjerujem da će jednoga dana i ovi mali biti od velike koristi starijima kada i oni zasnuju obitelj. Obitelji su kao mozaik: što ima više dijelova, to je ljepši i bolje koriste jedno drugome«, smatra Angela.

J. D. B.

Čovjek je stvoren besmrtn. Ono što umire je samo tijelo, ali ljudska duša nastavlja živjeti u vječnosti. Zato čovjek ne živi samo od danas do sutra, ne živi samo za ovaj svijet nego već sada živi za nebesa. Za sve što sada činimo ne očekujemo plaću samo za ovoga života nego ćemo plaću za svako svoje djelo istinski baštiniti na onom svijetu. No, čovjeku se teško orijentirati na vječnost jer se njegova besmrtna duša nalazi u njegovom smrtnom tijelu koje spoznaje samo ono što je materijalno te sve što je izvan ovoga svijeta može dosegnuti samo vjerom. A vjera je u materijalnom svijetu često na kušnji, zato je vjerniku potrebno ohrabrenje, potrebna mu je potpora kako ne bi zaboravio da je na ovome svijetu samo privremeno, da ono što se ovdje događa ima svoj kraj, a ono što će uslijediti nema.

Božja nagrada

Nekad nam se čini da oni koji ne vjeruju i ne slijede Božje upute za život žive jednostavnije i lakše. Čini nam se često i da je njih više, a vjernici su uvijek manjina, suviše drukčija od svoje okoline, i zbog toga se lako umore i dolaze u kušnju odustatu od Kristova puta. Pavao ohrabruje u poslanici Korinćanima da ne malakšemo jer za svaku muku Bog daje obilnu nagradu: »Ako se naš izvanji čovjek i raspada, nutarnji se iz dana u dan obnavlja. Ta ova malenkost naše časovite nevolje donosi nam obilato, sve obilatije, breme vječne slave jer nama nije do vidljivog, nego do nevidljivog: ta vidljivo je privremeno, a nevidljivo – vječno« (2Kor 4,16-18). Vjernikova ustrajnost kuša se ovozemaljskim nevoljama. Nikada nije bilo jednostavno hoditi Kristovim putem. U Pavlovo vrijeme kršćani su bili izloženi progonima, zatvarani su i mučeni zbog Krista. A danas se vjernici smatraju zaostalima, neuklopljeni u društve-

ne norme ponašanja, zato čudni, često odbačeni, izvrgnuti podsmejehu. No, Pavao podsjeća da što više trpimo zbog Krista, to će nam se obilatije uzvratiti u vječnosti. A za čega mi živimo? Pa ne bi nas Bog stvorio vječne, a smisao života ostavio u prolaznosti ovoga svijeta. Ovdje se samo pripremamo za ono što nas čeka kada odavde odemo. Zato smisao vjernikove borbe i ustrajnosti nije olakšati sebi zemaljske dane, zavrijediti ugled u svijetu, nego se pobrinuti za plaću na nebesima, koja se teško stječe, ali je Bog daje u izobilju onome koji se nastoji oko nje potruditi. Nije nam do vidljivog nego do nevidljivog, to je kršćaninova misao vodilja, jer: »ako se razruši naš zemaljski dom, šator, imamo zdanje od Boga, dom nerukotvoren, vječan na nebesima« (2Kor 5,1).

Molitva

No, kad nastupe nevolje, kad se, iz ovozemaljske perspektive, mnogo sigurnije čini prikloniti svijetu nego ostati vezan za Kristove zapovijedi, kad se čini da više ne ide drukčije nego postati dio većine koja nije vjerna, misao o vječnosti počne blijeđiti. Kako pobijediti zaborav na vječnost, kako pobijediti želju za lakšim putem? To možemo jedino s Bogom. Sami smo preslabi, suviše usmjereni na materijalno. A Bog, s kojim smo trajno povezani sakramentima i molitvom, može nam pomoći da nam ovaj život prođe kao priprava za vječni, a ne da svojim kratkim boravkom na zemlji ugrozimo vječnost.

Kršćanin izdržava sve, podnosi i što misli da ne može, jer je njegova nada veća od svake ovozemaljske nevolje, nada u vječnu radost nakon ove doline suza. Nada dolazi iz molitve i čvrste vjere da Bog svoje ne ostavlja. Ta je nada sačuvala Crkvu, Božji narod, od te nade i danas vjernici hrabro svjedoče svoju pripadnost Kristu.

Svetkovina Tijela i Krvi Kristove

Barjaci vidljivi samo na Tijelovo

»Ti su barjaci prikazivali scene iz Biblije, svece, mučenike i biblijske simbole, kako bi mnogima koji nisu znali čitati prenijeli ključne istine vjere te svetopisamsku teologiju« kaže vlč. Luka Poljak

Svetkovina Presvetog Tijela i Krvi Kristove obilježena je 30. svibnja u brojnim crkvama diljem svijeta.

Tijelovo, u ovdašnjem narodu poznato i pod nazivom Br(a)šančevo, svetkovina je koja spaja temelje vjere koju vjernici sudjelovanjem u procesiji javno svjedoče. U pojedinim crkvama Tijelovo se obilježava u nedjelju koja dolazi iza svetkovine, a proslavljeno je i u subotičkoj katedrali, gdje je dvojezično misno slavlje predvodio biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**, koji je u propovijedi istaknuo da je Euharistija najvažniji čin i središnji događaj svih onih koji vjeruju u Isusa Krista. Stoga su, kako je biskup naglasio, Euharistija i Crkva duboko povezane, jer kada se slavi Euharistija, tamo je Crkva Kristova, a vjernici svojom nazočnošću i hodom u procesiji iskazuju upravo svoju vjeru u to veliko Otajstvo – Tijelo i Krv Kristovu.

Kako nalaže dugogodišnja tradicija, na Brašančevo je običaj i da katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** predstavi ovogodišnje predvoditelje žetvenih svečanosti bandaša i bandašicu *Dužijance 2024.*, a za ovogodišnjeg bandaša izabran je **Slađan Bošnjak**, dok je za bandašicu izabrana **Lucija Ivanković Radaković**.

Procesija i smisao barjaka

Fra **Zvezdan Linić** Tijelovo je opisao ovako:

»Tijelovo želi osobito naglasiti istinu da je Isus pravi čovjek i pravi Bog. A kao čovjek da ima tijelo kao i mi. Ljudsko je tijelo dar, a isto tako obdareno mogućnošću da se daruje i razdaje. Na sve to mislimo dok gledamo podignutu hostiju, dok klečimo pred svetohraništem, dok se svečano nosi pokaznica s Presvetim, dok pružamo ruku da primimo pričest. To je dar Kristova predanog tijela, dar njegove prolivene krvi; to je dar njegove neizrecive ljubavi za svakog od nas osobno«.

Tijelovska procesija je uzvišen i svečani ophod u kom svećenik »pod nebom« nosi Presveti Oltarski Sakrament, a dirljivi je moment da vjernici tamo gdje prolazi Krist klecaju i klanjaju se. Svako mjesto ima svoju procesiju, odnosno ono što ju čini posebnom. Tako je običaj da se u subotičkoj katedrali mladi oblače u svečanu bunjevačku nošnju te uz djecu i mlade u bjelini idu u procesiji.

Sve ima svoje mjesto i svoj red i to ne od danas nego cijelo stoljeće. Posebnu svečanost tijelovskoj procesiji daju i svečani barjaci koji su po riječima vlč. **Luke Poljaka** u vjerskim obredima od davnina.

»U prvim kršćanskim vremenima, kada se bogoslužje često održavalo u tajnosti zbog progona, barjaci su bili sredstvo za diskretno identificiranje mjesta okupljanja. Kako je kršćanstvo dobivalo više slobode, barjaci su počeli poprimati složeniji oblik i prikazi na njima postaju direktniji (više nisu morali imati metaforičku simboliku ili inicijale). Tijekom srednjeg vijeka crkveni su se barjaci razvili u zadivljujuća umjetnička djela. Izrađeni od luksuznih tkanina poput svile i baršuna sadržavali su raskošni vez ili tkanje, zlatne niti i jarke boje. Ti su barjaci prikazivali scene iz Biblije, svece, mučenike i biblijske simbole kako bi mnogima koji nisu znali čitati, prenijeli ključne istine vjere te svetopisamsku teologiju«, ističe vlč. Luka Poljak i pojašnjava kako je Crkva imala ogromnu moć i utjecaj, a barjaci su igrali ključnu ulogu u vjerskim procesijama, obredima i slavljenjima, te je ujedno značilo i svojevrsni ponos pripadnosti kršćanstvu.

Razdoblje renesanse, po njegovim riječima, označilo je prekretnicu u umijeću izrade crkvenih barjaka. Cehovi,

Tijelovo 1930-ih,
iz arhive Marinka Piukovića

organizacije vještih obrtnika, tkalaca, vezilja i slikara odigrali su ključnu ulogu u njihovom stvaranju s iznimnom vještinom i kreativnošću.

»Barjaci postaju raznolikiji u stilu, uključuju elemente klasične mitologije i humanističke filozofije, odražavajući šire kulturne trendove tog vremena. Pokreti reformacije i protureformacije u 16. stoljeću imali su dubok utjecaj na crkvene barjake. Reformacija, sa svojim naglaskom na jednostavnost i odbacivanjem složenih religioznih prikaza, dovela je do opadanja upotrebe barjaka u protestantskim crkvama. Međutim, u katoličkoj protureformaciji barjaci su odigrali ključnu ulogu u prenošenju učenja Crkve i nadahnuću pobožnosti«, ističe Poljak.

Barjaci danas

U 19. i 20. stoljeću došlo je do oživljavanja interesa za crkvene barjake, a umjetnici i tkalci inspiraciju su tražili u povijesnim primjerima i uključivali tradicionalne tehnike u svoje kreacije.

»Iako je Krist u Presvetom oltarskom sakramentu prisutan u svom božanstvu i čovječstvu, on ne posjeduje više ljudsko tijelo kao kada je hodao zemljom i objavljivao Kraljevstvo Božje. On ne može fizički pomagati siromahe, ozdravljati bolesne, tješiti ožalošćene. Njegovo fizičko tijelo sada je mistično: Crkva. Crkva je ona koja Kristovo djelo spasenja fizički vrši od Njegove smrti do današnjih dana, kako govori Prva poslanica Korinćanima sv. Pavla apostola: 'A vi ste tijelo Kristovo i vi ste njegovi udovi, svaki sa svoje strane'. S obzirom na to da je u tijelovskoj procesiji prisutan sâm Krist u svojoj punini, barjaci su vidljivi znak tih udova Kristovih: pobožnih bratovština i udruženja koji nastavljaju Kristov primjer pomaganja siromasima, naučavanja... Barjaci, visoko i ponosno dignuti u zrak, vidljivi iz svakog ugla, nošeni sa samopouzdanjem i određenom putanjom, s jasnom porukom koju nose, progovaraju zajedno sa svetim Pavlom: 'Čeznite za višim darima! A evo vam puta najizvrsnijega!', pojašnjava vlč. Poljak.

Iako su nekad ti barjaci zauzimali svoja mjesta i u crkvama, obično s kraja kupa, danas se iznose još samo za Tijelovo. Činjenica je da su neki od njih u lošem i oronulom stanju, a ima i onih koji su po uzoru na stare nanovo izrađeni. Tako svoje mjesto već cijelo stoljeće imaju i tijelovski ili sakramentalni barjak koji se nalazi u subotičkoj katedrali, a na njemu je u zlatovezu izvezena Pokaznica s Presvetim Oltarskim sakramentom, dok se s druge strane nalazi Srce Isusovo. Tijekom same procesije ispred tijelovskog barjaka su križ i svijeće. Tijelovski barjak nosi momak i dvije djevojke obučen u bunjevačku nošnju.

U subotičkoj katedrali napisano je pravilo, koje ima svoju dugu povijest, da iza tijelovskog ide takozvani divojački barjak koji je nekada predstavljao *Divojačko katoličko društvo* koje je djelovalo od 1912. do 1946. godine. Na ovom barjaku, po riječima katedralnog župnika mons.

Stjepana Beretića, nalazi se Uznesenje Blažene Djevice Marije i iznad slike je izvezeno »Gospo Velika moli za nas«, dok je u donjem dijelu slika sv. Katarine Aleksandrijske. Na poleđini barjaka je sv. Ana i iznad je izvezeno »Sveta Ano moli za nas«, a u donjem dijelu je sv. Elizabeta Ugarska.

Divojački barjak, po riječima **Ivana Piukovića** koji je godinama unazad zadužen za slaganje procesije u subotičkoj katedrali, nosi ovogodišnji bandaš i ovogodišnja, te i lanjska bandašica. Iza njega idu djevojke obučene u svečana bunjevačka »velika ruva« povezane u maramu.

Na *momačkom barjaku*, koji predstavlja nekadašnje *Bunjevačko momačko kolo* koje je u ono vrijeme bila katolička prosvjetno-odgojna i zabavna organizacija mladeži osnovana 1920. godine, nalazi se, kako je mons. Beretić rekao, sv. Alojzije, dok je s druge strane Gospa. *Momački barjak* nosi prošlogodišnji bandaš u pratnji dvije djevojke, a iza njega idu momci u nošnji i *čuvari Božjeg groba*.

Iza njih su uglavnom vitezovi sv. Jurja i sv. Stjepana, pa čauši (kojih danas gotovo nema), a nekada su svi oni imali svoja obilježja, što se danas rijetko može vidjeti. Ove godine nakon nekoliko godina pauze u tijelovsku procesiju se s barjakom uključio i franjevački svjetovni red. Tu su iza njih i djevojke sa simbolima Isusove muke, prvopričesnici, djeca u bjelini, ministranti i svećenici i »nebo« koje nose *čuvari Božjeg groba*, te pjevači i puk.

Nekada su se ovoj svečanoj procesiji znali priključiti i župski barjaci, kojih danas više nema, odnosno i ako su sačuvani ne iznose se za procesiju. Iz svakog barjaka bi išla skupina ljudi koja bi predstavljala to društvo, svjetovni red ili organizaciju. Subotičkim ulicama je jedno vrijeme procesija išla od katedrale sv. Terezije Avilske, pa sve do franjevačke crkve sv. Mihovila Arkandela, za što postoje naznake da bi se ova velika tijelovska procesija mogla ponovno obnoviti. No, hoće li to zaista tako biti, predstoji nam tek vidjeti.

Ž. V.

Priča s kraja svijeta

Lisabon, Fatime, Sintra Cascais i Estoril

Portugal, za nas daleka i pomalo egzotična destinacija, zemlja je hrabrih moreplovaca, duge i bogate povijesti, prekrasnih građevina ali ponajprije dobrih ljudi koji još uvijek njeguju kod nas pomalo zaboravljene discipline, poput ljubaznosti i susretljivosti, poštivanja starijih i čuvanja javne imovine. Naime, ukoliko u Lisabonu zaustavite bilo kog prolaznika koji imalo govori engleski, ljubazno će vam pomoći; isto tako za javni prijevoz čeka se u redu, stariji uvijek imaju prednost, pa neka vas ne iznenadi ako neka starija gospođa dođe preko reda na blagajnu. Također, izuzetno je važno naglasiti kako na javnim zgradama nema grafita, a na trgovima, stajalištima javnog prijevoza i ulicama nema smeća, niti diljem gradske jezgre ne lutaju napuštene životinje.

Lisabon

Glavni grad Portugala Lisabon jedan je od najstarijih gradova na svijetu, a u Europi je drugi glavni grad po starosti, odmah iza Atene. Iako vam se u prvi mah može učiniti da je smješten na obali oceana, to zapravo nije tako. Lisabon se nalazi na ušću rijeke Tejo u Atlantski ocean, a koje je iznimno široko i kao takvo pogodno za uplovljavanje velikih brodova, što je ovaj grad oduvijek činilo jednom od najvažnijih luka. U gradu živi oko 548 tisuća stanovnika, ali se ta brojka svakoga dana uvećava zbog velikog broja turista i ljudi koji u njega dolaze raditi.

Prosječan turist koji pohodi Lisabon tu nastoji nahraniti dušu i tijelo. To u oba slučaja nije teško, jer ćete šećući brdovitim starim gradskim četvrtima Alfamom i Bario Altom, u kojima se nalaze najstarija knjižara na svijetu otvorena davne 1732. godine, najstarija slastičarnica *Confeitaria Nacional* (1829.) i kavana *A Brasileira* (1905.), te bezbroj drugih povijesnih zdanja, biti opijeni ljepotom živopisne ar-

hitekture na kojoj dominiraju keramičke pločice u raznim bojama. Naći ćete na muzeje koji nude različite sadržaje: od povijesti, preko fada do muzeja bakalara – ribe koju najviše preferiraju u kuhinji, na prekrasne crkve, na trgove popločane crnim i bijelim kockicama, na trgovine i brojne restorane. Zapravo, cijelo središte Lisabona je zbog svoje povijesne vrijednosti pod zaštitom UNESCO-a.

Jedno od neizostavnih mjesta u Lisabonu je katedrala koja potječe iz 1147. godine. U njoj je kršten diljem svijeta omiljeni svetac sv. Ante Padovanski, koji je rođen 1195. godine u kući neposredno do katedrale. Na mjestu njegove rodne kuće danas je crkva posvećena ovome svecu, u kojoj se iz sakristije uskim stubištem može sići u kapelu gdje su još uvijek originalni podovi njegove rodne kuće. Crkva sv. Ante polazna je točka mnoštva hodočasnika u Fatimu, a mi smo imali sreću susresti se s hodočascima iz Hrvatske i prisustvovati misi na hrvatskom jeziku u Lisabonu.

Ono na što svaki turist u Lisabonu mora biti spreman su ogromni redovi. Preporuka je kupiti ulaznice za muzeje unaprijed – online, jer u protivnom, nije sigurno da ćete moći ući ukoliko planirate kupiti karte na licu mjesta. Ilustracije radi, samostan sv. Jeronima otvara se u 9,30, a još prije otvaranja red je bio toliki da se na ulaz čekalo oko dva sata. No, vrijedilo je. Ovaj samostan smješten u dijelu grada koji se zove Belem dao je izgraditi kralj **Manuel I. Portugalski** kako bi obilježio sretan povratak **Vasca de Game** iz Indije. Gradnja je započela 1502. i trajala je sljedećih 50 godina. Iz novije povijesti, u ovom samostanu je 13. prosinca 2007. godine potpisan Lisabonski ugovor kojim je otpočela reforma Europske unije. U istoj četvrti nalazi se i spomenik osvajačima i utvrda Belem izgrađena u 16. stoljeću koja je služila kao svečana kapija Lisabona.

Glavni grad Portugala Lisabon jedan je od najstarijih gradova na svijetu, a u Europi je drugi glavni grad po starosti, odmah iza Atene

Uz Jeronimski samostan nalazi se slastičarna **Pasteis de Belem** (1837.), a ona je također neizostavno odredište turista koji posjećuju samostan, jer se u njoj moraju kušati tradicionalni kolačići pasteis de nata. Njih su u 18. stoljeću počeli izrađivati monasi i prodavati ih posjetiteljima. Kolačići su zapravo od lisnatog tijesta punjeni kremom od vanile, te zapečeni.

Fatima, Sintra, Estoril...

Ukoliko u Lisabonu ostajete barem tjedan dana, obavezne su ekskurzije u obližnja mjesta poput marjanskog svetišta Fatime, šumovite Sintre koju krase bajkoviti dvorci, te ljetovališta Cascaisa i Estorila. Osim Fatime, sve je vrlo jednostavno obići javnim prijevozom, odnosno vlakovima koji prometuju svakih dvadesetak minuta i nisu skupi. Veliki je privilegij pridružiti se moru vjernika koji hodočaste u Fatimu. Zahvaljujući našem vodiču, obišli smo svetište, pomolili se u kapeli i dobili blagoslov. U novosagrađenom svetištu imponirajućih dimenzija misli može istodobno nazočiti nekoliko tisuća vjernika. U sklopu svetišta je i muzej, odnosno postav krunica darovanih od važnih povijesnih osoba, te krunice djece kojima se Djevica Marija obratila.

Obidos je maleno mjesto nedaleko od Fatime, a poznato je još kao kraljičino selo. Povijest mjesta seže još u rimsko doba, a 1210. kralj **Alfonso II.** selo je darovao kraljici **Urraki** i od tada je bilo pod patronatom portugalskih kraljica. Kuće u selu su bijele, a svaka na sebi ima crtu, žute, plave ili crne boje koje su simbolizirale zanimanje onih koji su u njoj živjeli. U Obidosu se obavezno mora probati ginja – liker od višnje, ili kako bismo mi rekli višnjevača. Ona je tradicijsko piće ovoga kraja, a služi se u malenim čokoladnim čašama, pa pomalo podsjeća na praline s punjenjem od višnjevače.

Prvi susret s oceanom bio je u mjestu Nazare, u kojem valovi tijekom zime dostižu visinu preko 30 metara pa je ovo mjesto pravi magnet za surfere. Zanimljivost ovog sela su i gospođe u suknjama sa sedam podsuknji koje su nekada pomagale muževima ribarima, pa su im suknje kratke da se ne bi smočile u moru, a podsuknje su ih trebale zaštititi od hladnoće.

Najveći magnet svih turista, osobito onih iz SAD-a, je Sintra. Tu posjetitelji mogu pogledati nekoliko dvoraca, ali je nemoguće u jednom danu obići sve, što zbog vremena, što zbog ogromnih gužvi koje se kontinuirano stvaraju. Zato je važno dobro odvagati što vas zapravo najviše interesira i krenuti u obilazak vrlo rano. Mi smo temeljito obišli Nacionalnu palaču, dvorac u kojem su kraljevi uistinu obitavali. Dvorac potječe iz 14., odnosno 15. stoljeća, a poznat je i po dva dimnjaka koja se iz kuhinje kupolasto uzdižu na visinu od 33 metra. Također smo posjetili dvorac Quinta de Regaleira, znamenit po svom parku i zdencu inicijacije.

Izbombardirani morem povijesnih informacija odlučili smo potražiti kratki predah na prekrasnoj plaži Estorila, mondenskog ljetovališta u kojem su svoje vile imale kraljevske obitelji i poznate osobe. Odlučili smo zagaziti u ocean i tako se povezati s cijelim svijetom.

I na kraju smo otišli na kraj staroga svijeta, na najzapadniju točku Europe – Cabo da Roca. Tek kada čovjek baci pogled na pučinu Atlantskog oceana postane svjestan hrabrosti starih morepolovaca koji su se upravo s tih prostora kretali u nepoznato.

Naše iskustvo opisala sam u najkraćim crtama (a mogle bi se pisati stranice i stranice), a toplo vam preporučam, ako vam se ikada ukaže prilika da posjetite Lisabon i doživite neki drugi svijet, da obavezno nazdravite sebi uz glasovito portugalsko *vino verde*.

Aleksandra Prčić

Šestaši na razmjeni u Žrnovnici

Posredstvom Hrvatskog nacionalnog vijeća za uč-nike šestih razreda osnovnih škola na hrvatskom nastavnom jeziku bila je organizirana višednevna razmjena učenika u Žrnovnici. Šestaši su na put krenu-li 31. svibnja kako bi se odazvali na poziv ravnateljice OŠ **Žrnovnica Marije Šitum** kojoj je ovom prigodom bila uručena zahvalnica za višegodišnju suradnju i razmjenu učenika. Ovo je već peti odlazak učenika šestih razreda na razmjenu, ali je ovo i prva održana razmjena šestaša od 2019. godine kada je korona privremeno zaustavila ovaj program. Učenici iz Subotice su bili smješteni po obiteljima na tri noćenja, odnosno na četiri dana. U subotu, odnosno prvog dana, za učenike je bila organizirana šetnja Splitom uz pratnju turističkog vodiča da bi poslije-podnevnici bili rezervirani za kupanje na Bačvicama. Drugog dana su obišli Centar za posjetitelje *Skrivena Dalmacija* u Dugom Polju gdje su se djeca na jedan mul-timedijalan način mogli upoznati s prirodnim ljepotama

Snježana je za ovu priliku napravila *soparnik* – tradicio-nalno dalmatinsko jelo koje je pod zaštitom UNESCO-a«, navodi Stantić.

»Drago mi je što smo mogli posjetiti učenike iz osnov-ne škole u Žrnovnici. Svidjelo mi se što smo bili smješteni kod naših vršnjaka jer smo se tako mogli bolje upoznati i više družiti. Dokaz kako nam je bilo lijepo je taj što nam je vrijeme brzo proletjelo. Četiri dana nam je bilo malo. Na-dam se da će nam prijatelji iz Žrnovnice uzvratiti posjet te da ćemo nastaviti naše druženje i učvrstiti prijateljstvo«, prenijela je svoje dojmove s putovanja i učenica OŠ **Ivan Milutinović** iz Subotice **Marija Kujundžić**.

O razmjeni u Žrnovnici slično razmišlja i njen vršnjak iz OŠ **Matko Vuković** **Lazar Matković**:

»U Žrnovnici mi je bilo jako lijepo i kod domaćina **Luke** sam se jako lijepo proveo. Svaki dan smo imali organi-zirani izlet, kupanje u moru i još puno zabave. Ovo pu-tovanje neću nikad zaboraviti i jako bih volio da djeca iz Žrnovnice dođu kod nas«.

I. B.

Dalmacije. Nakon Dugog Polja uslijedio je posjet tvrđavi Klis gdje su djeca uz pomoć vodiča imali priliku okušati se u ispaljivanju strijela uz pomoć luka. Kao i prethodnog dana, bilo je vremena i za kupanje na plaži Stobreč.

Voditeljica učenika iz Subotice učiteljica **Tanja Stantić** kaže kako su se djeca odlično povezala sa svojim doma-ćinima već u startu.

»Primijetili smo kako su se djeca skupljala spontano na igralištu nakon večere kako bi se zajedno igrali i djeluje kako je ovo bila jedna stvarno dobra i kvalitetna razmjena učenika. Posljednjeg dana, možda i najbitnijeg, posjetili smo domaćine u njihovoj školi, prisustvovali smo njho-voj nastavi, a nakon toga smo imali zajedničku radionicu i naravno bilo je vremena i za igru. Na radionici su imali prilike učiti o tradicijskom načinu pjevanja – *ojkanju*, kao i o njihovom pismu – poljičici. Naša voditeljica radionice

Druženje s vršnjacima u Srijemskoj Mitrovici

Za učenike 3. i 4. razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku Hrvatsko nacionalno vijeće organiziralo je jednodnevni izlet u Srijemsku Mitrovicu i Novi Sad. Na izlet je otišlo 50 učenika iz osnovnih škola *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* iz Subotice, *Vladimir Nazor* iz Đurđina te *Matija Gubec* iz Tavanakuta. Njihovi vršnjaci iz Srijemske Mitrovice koji pohađaju nastavu hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture s njihovim nastavnikom **Dariom Španovićem** su ovom prilikom bili domaćini. Mališani iz Subotice su tog dana stigli obići Srijemsku Mitrovicu i Carsku palaču iz rimskog doba, zatim je uslijedio posjet centru Novog Sada i šetnja uz obalu Dunava. Nakon istraživanja Novog Sada bilo je vremena za jedan brzi obilazak katedrale Svetog Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici, gdje je uz to za njih bio organiziran i ručak u župnom dvoru.

»Djeca su bila jako zadovoljna, gledamo da djecu uvijek stavljamo u grupe po generacijama, a oni se međusobno već pomalo znaju s oratorija, vjeronauka u crkvi i drugih aktivnosti. To uvijek bude dobro druženje jer ovako imaju prilike provesti jedan cijeli dan svi skupa. Moram reći kako su se svi jako lijepo ponašali i bili su sretni što se mogu susresti i s drugim vršnjacima. Moja jedina zamjerka bi bila to što su naši domaćini morali prisustvovati nastavi. Mislim kako bi za ubuduće bilo dobro kada bi i toj djeci bilo dopušteno da odsustvuju iz škole kako bi se malo više družili sa svojim vršnjacima. Prošle godine, recimo, imali su više zajedničkih aktivnosti, dječaci su igrali nogomet, cure su navijale i to je svima bilo zabavno, a nažalost su takve zajedničke aktivnosti ovoga puta izostale«, rekla je **Tanja Stantić** iz Hrvatskog nacionalnog vijeća koja je vodila učenike na ovaj izlet.

I. B.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.
Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10., 29. i 30. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA NA OKOLIŠ

Dana 28. 5. 2024. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-61/2024, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Radio-bazna stanica »SU56 SUU56 SUL56 SUO56 SUJ56 Bajmak 2«, na katastarskoj parceli br 2721/2 K. O. Bajmak, Subotica (45.96904°, 19.42121°), čiji je nositelj »TELEKOM SRBIJA« AD Beograd, Takovska 2, Beograd.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 11. 6. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

In memoriam:

Marica Andrić (1954. – 2024.)

U subotu, 1. lipnja, preminula je **Marica Andrić** iz Plavne, društvena i kulturna djelatnica. Bila je članica mjesnog HKU-PD-a *Matoš* od osnutka udruge, a kao predsjednica Društvo je vodila od konca 2017. do listopada 2019. godine. Zaslužna je za održavanje kulturnih priredaba, kao što su *Dani dr. Josipa An-*

drića i Antuna Gustava Matoša, te narodnih i vjerskih običaja. Bila je elektorica u IV. sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća (2018. – 2022.). Bila je aktivna članica župne zajednice, te u Udruzi žena *Ruka ruci* gdje je također bila jedna od osnivačica.

U povodu njezine smrti Demokratski savez Hrvata u Vojvodini objavio je kako je hrvatska zajednica »izgubila vrijednu, svjesnu i odgovornu ženu, no vjerujemo isto tako da će njezin život i odgovorno djelovanje biti uzor mnogima ne samo u Plavni«.

Sahranjena je u nedjelju, 2. lipnja, na mjesnom groblju u Plavni.

Ilustrirani časopis

Novi broj revije *Dužijanca*

Nedavno je izišao novi, 13. broj revije *Dužijanca* koju izdaje UBH *Dužijanca* iz Subotice. U godišnjaku udruge možete čitati što je sve činilo 113. *Dužijancu* održanu u prošloj 2023. godini, ali i druge tekstove vezane za teme tradicijske kulture i zaštite naslijeđa. Kao i obično, časopis je bogato ilustriran fotografijama.

»Fotografijom su zabilježeni posebni trenuci, atmosfere, osobe, osmjesi zadovoljstva, visoka čela ponosa. Svakako, jedan dio je posvećen svim manifestacijama, događajima *dužijance* i aktivnostima Udruge u 2023. godini, te on ima i dokumentarističku ulogu. Ovdje

osobito ističem reportažu o *Dužijanci u Mostaru*. Prvi dio časopisa donosi razne teme, od duhovnosti, intervjua, zapise o značajnim osobama i o povijesti *Dužijance*. Ima toga još. Uostalom, otkrit ćete i sami«, navodi urednica časopisa **Nela Skenderović**.

Cijena revije je 600 dinara, a može se kupiti u Uredu UBH-a (pri župi sv. Roka), pojedinim župama u Subotici i okolici kao i na događajima u sklopu ovogodišnje *Dužijance*.

D. B. P.

HRVATSKI ŽENSKI FORUM

POZIVNICA

Revija nošnji
nastalih na radionicama

13. lipnja 2024. u 20 sati
HKC "Bunjevačko kolo" Subotica

Pokrovitelji:

Vanja Kopunović, nogometaš

Transfer u koledž nogomet

Dvadesetogodišnji mladi subotički nogometaš **Vanja Kopunović** će uskoro rodni grad zamijeniti novom adresom u Sjedinjenim Američkim Državama. Već ovoga ljeta putuje za Teksas, gdje bi sljedeće četiri godine trebao studirati i igrati nogomet.

Kada si počeo trenirati nogomet?

Od malena sam pokazivao interes za igranje nogometa, posve normalno budući da je moj otac **Aleksandar** bio profesionalni nogometaš (igrao u Prvoj ligi u pet država). Ispočetka su to bile tzv. škole nogometa, a kada sam krenuo u srednju školu, onda sam započeo svoj ozbiljniji igrački staž u NK *Spartak* gdje sam prošao sve pionirske i juniorske starosne kategorije.

Već zarana si se okušao i u inozemstvu, jer si igrao godinu dana u Sloveniji...

Proveo sam jednu omladinsku sezonu u Domžalama, ali sam se ipak, zbog budućih studentskih planova,

odlučio vratiti doma u Suboticu gdje trenutačno igram za seniorsku momčad *Preporoda* iz Novoga Žednika koja se natječe u Vojvođanskoj ligi skupina Sjever.

Ali, sve navedeno je samo svojevrсна nogometna uvertira pred odlazak na školsko-sportske studije u SAD. Gdje ćeš, od jeseni, studirati i igrati nogomet?

Nakon apliciranja putem specijalizirane nogometne platforme dobio sam poziv od jednog koledža iz savezne države Teksas, koji se nalazi na oko pola sata udaljenosti od Dallasa.

Kakvi su tvoji američki »životno-nogometni« planovi?

Prije svega želio bih završiti četverogodišnji školski studij na tom koledžu, a na terenu na najbolji način pružiti svoj igrački maksimum i time opravdati svoj dolazak u SAD.

Hoće li odlazak u novu sredinu, ukoliko to bude potrebno za momčad, možda uvjetovati i promjenu igračke pozicije?

Iskreno, ne vjerujem jer sam po nogometnoj vokaciji, svih proteklih godina, čisti napadač. Ali, ako se u interesu momčadi od mene bude tražio premještanje na neku drugu poziciju, naravno da ću pozitivno odgovoriti na zahtjev trenera. Mislim da mogu igrati na svakoj poziciji, ali svakako mislim kako najviše mogu doprinijeti u navalnoj formaciji.

Vratimo se, na koncu razgovora, još malo na studentski program i reci nam o kojim se školskim studijama radi?

Nastavni odjel u trajanju od četiri akademske godine zove se General administration i marketing, a uz školovanje usporedo ide i sportski program igranja za nogometnu koledž momčad. Trudit ću se biti jednako uspješan u oba koledž sektora.

D. P.

TENIS

Lana Virc prvakinja Srbije

Prošloga tjedna TK *Spartak* iz Subotice bio je domaćin Prvenstva Srbije za tenisačice i tenisače do 16 godina. Jedna od favoritkinja za osvajanje naslova bila je domaća tenisačica **Lana Virc**, prošle godine izabrana za najbolju europsku tenisačicu u svom uzrastu. Uvjerljivom pobjedom (6:2, 6:1) u finalnom susretu protiv prve nositeljice **Anastasije Cvetković** Lana je u potpunosti opravdala svoj status i dokazala kako je, u ovoj starosnoj konkurenciji, trenutačno najbolja tenisačica u državi. Naporni svakodnevni treninzi s trenerom **Veselinom Rakočevićem** donijeli su željeni rezultat, a šampionski naslov vrijedna je nagrada za dugogodišnji zajednički rad.

NOGOMET

Šibenik izborio povratak u 1. HNL

Gostujućom pobjedom protiv izravnog konkurenta *Zrinski osječak* (2:0) nogometaši **Šibenika** ostvarili su ekspresni povratak u društvo najboljih hrvatskih klubova. Domaćinu je odgovarao i neodlučeni rezultat, ali su Šibenčani predvođeni trenerom **Mariom Carevićem** i golovima **Majića** (penal) i **Božića** zabilježili potrebnu pobjedu i željeni plasman u 1. HNL.

POGLED S TRIBINA

Vatreno zagrijavanje

Prijateljskim susretima protiv Sjeverne Makedonije i Portugala izbornik nogometne reprezentacije **Zlatko Dalić** ima posljednju priliku provjeriti momčad na koju računa u Njemačkoj. U ovim ogledima mora koncipirati i na određeni način finalizirati početnu jedanaestoricu s kojom bi trebao istrčati 15. lipnja u Berlinu protiv Španjolske (18 sati). Prvo »paljenje« protiv Sjevernih Makedonaca bio je susret u kojem su najviše prostora dobili reprezentativci koji nisu u tzv. prvom planu i minute na Rujevici (tekst je pisan prije ove utakmice), a njegov rezultat je svakako bio odlična kontrolna smjernica za hrvatskog izbornika. No, bez niti najmanjeg potcjenjivanja prvog protivnika, susret

protiv Portugala na gostujućem terenu u Lisabonu trebao bi biti ona prava generalna provjera pred premijerni nastup na Europskom prvenstvu. Duel kontra nekadašnjih prvaka staroga kontinenta (Francuska 2016.) i momčadi koja uvijek pretendira za najviši plasman Dalićevom stožeru daje posljednju šansu da provjeri nedoumice i definira materijal za »vatreno raspaljivanje«. U ovom susretu igrat će, najvjerojatnije, zamišljena prva momčad i moći će se vidjeti je li to ono pravo za Španjolsku. Jedno je sigurno: *vatrene* bi trebao predvoditi kapetan i šesterostruki osvajač Lige prvaka **Luka Modrić**. Najtrofejniji nogometaš velikog *Reala* iz Madrida (26 trofeja), a lijepo bi bilo da svojoj fenomenalnoj kolekciji, uz drugo i treće mjesto na Svjetskim prvenstvima pridruži i pokal namijenjen prvaku Europe!

Zašto ne...

D. P.

Umotvorine

- * Ruža otvorena na silu nema mirisa.
- * Boj se onog tko se tebe boji.
- * Blaga ruka i slona vodi za jednu dlaku.

Vicevi, šale...

Kad vide ženu da vozi: »Tko joj daje vozačku dozvolu?«

Kad prodaju auto: »U odličnom je stanju, žena ga vozila!«

- Dobar dan, imate li acidum acetilsaliculikum?
- Mislite na *aspirin*?
- Da, uvijek zaboravim ime lijeka.

- Što vam najviše smeta kod bočnog parkiranja?
- Svjedoci.

Mudrolije

- * Problem je što većinu u stvari ne zanima sloboda, već ih zanima više slobode unutar zatvora u kojem žive.
- * Neprijateljima treba neprekidno opraštati, jer je to upravo ono što ih najviše ljuti.
- * Ne brinite kad vam pričaju iza leđa; to je zato što ste uvijek bar za jedan korak ispred njih.

Vremeplov – iz naše arhive

Sat hrvatskog u Bezdanu, 2014.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova) Najmudriji na svitu

Dva mlada čobana odrasla kod čopora ovaca. U nji čopor velik i lip da uokolo nema parnjaka. Ko naiđe ovce fali, a ovce čobane. Šta će tom bit kraj?

– Brate, – kazaće jedared stariji – vidiš li ti da sav svit samo nas fali? Mora da smo mi najpametniji na svitu.

– I jesmo.

Najpametni pa najpametniji – nema tu sad drugog razgovora. Idu pasom i naiđu na čovika koji plugom slaže brazdu na brazdu ko da kuću ziđa, al ore u kolubar.

– Dobri čovče, ko te je to učio ovako neudesno orat?! Danas još nikog nismo vidili da ore u kolubar!

Onaj nije ni pogledo, već samo švičnio kandžijom.

Čobani će ga učit oranju, njegov, koji se u brazdi i rodio. Stari opančar krpi opanak.

– Dobri čovče, misliš da je to poso? Ne vidiš kako se vr opanka uskovrčio!

Onaj samo mane ko da muve tira.

Kud stignu tako prođu.

– Brate, – jedared će stariji – šta vridi naša pamet kad je svit neuk.

– Neuk, bome, al ćemo ga mi već dotirat za rukom.

Šta će šta neće, već poč po svitu da ga pouče. Šta bi drugo i činili kad su najpametniji od zemlje do neba. Puštili ovce u atove, pa nek se magarac i ovan voćak staradu s njima, a nj i dvojca aloc! u svit.

Nisu dugo išli kad u šumi nađu lovačku pušku dvocivku. Kod ovaca se rodili, kod ovaca se odranili, pa jel čudo da nikad nisu vidili tako čudo ko što je puška. Nek nisu, al di je to što oni ne znadu!

– Brate, šta se tu triba čudit – ovo je vrula, samo što nema jamica da pripličeš prstima već je na dva poklopčića.

Zabadavad, stariji je i pametniji. On je oma pronašo dva oroza na puški i vidi da to triba samo povući i otpuštiti. Eto dva poklopčića na vruli.

Sad će on oma i zasvirat u vrulu. Kaki bi i bio čoban, pa još najpametniji, a da ne zna zarojit u vrulu. Uzo civi u usta pa će čurlikat, al kad tamo: rukom ne mož dovatit oroze.

– Vrula je, vrula, s poklopčićima je, s poklopčićima, al kako su i luckasto nasadili tako daleko da rukom ne možeš dovatiti?!

– Šta se čudiš ko da ne znaš da je osim nas sav svit neuk – sad će se mlađi pokazat da i on zna bit pametniji. – Ne boj se ti ništa, neće se nama otet ni ova vrula. Ti samo duši, a ja ću s poklopčićima pripličat, pa da vidiš svirke!

Tako će i uraditi.

Stariji uzo civi u usta pa će zaduvat, mlađi povuko odjedared obadva oroza i kad je onda puška pukla, zasvirala vrula da su starijem od glave ostale samo uši. Valjda ni uši ne bi ostale da nisu zaželele da još tu svirku čuju.

Mlađi gleda, pa gleda i jedared počo vrtit glavom: mora i mrtvog brata posvitovat! Da šta će kad je sam osto najmudriji na svitu, pa će:

– Istina da sam ja počo pripličat s obadva poklopčića, al ti nisi baš moro odjedared tako dunit da ti se razleti sva glava.

Šaljive hrvatske narodne pripovijetke, 1958.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Od tista do biranja i politike

Da ne poviruješ, ni komaraca a ni oni »mirišljavi« martina. Nike godine nisi mogo živit od nji, a sad fala dragom Bogu još ji nema, a vala ji neće ni bit. Posmišćali se na klupčicu, ja poslidnji dotrko. Baka Janja, vidim, oma uzela rič. Iz daleka vidim da štagod već pripovida. »Čeljadi, evo niki dan vidim moji se opravljaju i digod će putovat. Pitam ku' će, a snaja sva važna objašnjava kako idu u goste u Baranju pa će onda s rodbinom otić na nikaki 'Festival tista', kako to sade moderno kažu. I bome ka' su sutra došli skoro ujutru, snaja cili dan divanila od tista i jidenja. Kaže, bilo svakojakog tista i stari i jila za ne povirovat. I to tista i jila ko iz naftalina da su vadili. Misilo se i kuvalo baš, baš. Kaže snaja da j' to bilo pravo misto za mene, da sam tamo sam ja falila. Da b' ja tamo mogla i pridavat jel vala niko ne zna ko ja od kuvanja i tista. A mene drago. U poslidnje vrime se mene niko i ne siti, a kamol da mi spomene pa još tako štagod lipo divani od mene. A kad vam to snaja kaže, to cigurno makar duplo vridi. No, pravo da kažem cigurno ni promašila, znam od svega pa vala i od tista i kuvanja. Kaže, našeg svita nagnilo odasvud. Misi se, kuva se, jide i pije tako da si mogo žmuračke birat. Ne b' promašio štagod da si uz, kaže. I što j' najlipše bilo, kaže ni bilo da se natecalo ko zna bolje zamisiti, tvrde i lipče. Niko ni moro pobedit, al ni izgubit. Svi sritni, jila i veselja do mile volje. Čeljadi, e to j' prava politika za tisto. Svega i svakog da ima, al da svađe nema«, baka Janja će. Oma nastavlja baka Manda: »Jest bome, Janjo, imaš pravo. I ja sam čula za to tisto. Tu ti sam triba dobru miru napraviti i onda sam pritiskat, valjat, rukama i sukalem. A onda skuvat jel ukuvat. Nema tu velikog mudrovanja, al bome malo ko to danaske radi. Svi na gotovo. U dućanu osušitog, smrznitog, kakog očeš. Sam novaca triba imat. Kako ja vidim, brzo će se zaboravit kako su naši stari misili i kuvali«. Gledim, strina Evči se oče svitlucu, caklu, kreće i ona: »Čeljadi, žene drage, Marne naš, ta mante se tista. Triba divanit od biranja, kako se kaže po novom od glasanja. Ta i to j' bilo niki dan, oma potli tista i biranje. I kako čujem uspilo je. Naši pobedili kako čujem. I pravo da vam kažem kad se bolje prošudiram i ta politika, to biranje j' ko tisto. Triba se dobro uprit, dobro smisliti, izmirit, pomišat, razvaljat, pa pritiskat, pritiskat... da ispadne dobro«. Baka Tonka će štagod kazat: »E, moja Evča, nisi mlogo promašila. Sam kod politike i ovog biranja prvo dobro čeljad, narod izmišu, promišu, ispritsku, počastu pa da ne kažem i iscidu. Tako nas dobro opsinju da mlogi zaboravu koji su i šta su. I mlogi biru kadgod da i ne zna šta su birali. Na lipe oče, što b' rekli. Kako sam evo čula na 'vom biranju i mi smo dobro prošli. Fala Bogu dragom izašli i naizbirali. Potli dužeg vrimenta napabirčilo se. Vala će nam sade svima bit po volji. Mada ne mož svima nikad udovoljit. Ko kod rizanaca, jednima su odviše tvrdi, jednima su uski, drugi bi široke, treći bi kraće...«. Baka Marica objašnjava da za tisto više nije jel ruke joj bolu, a da joj dosta zavu godinu biranja i politike. Vidim da ovo baš i ni divan za mene, od tista do biranja i politike, ko će to sve razumit. Misić, birat i politizirat, što b' rekli. Mislim se kako čujem, to sam vala baka Janja može.

U NEKOLIKO SLIKA

Festival tista, Topolje

Na list prova

U vremenima kada nije bilo dovoljno pšeničnog brašna, u kućanstvima u Sonti se kao zamjena za kruh pekla prova (proja) od kukuruznog brašna. Uobičajeno se pravila zamašćena sa svinjskom mašću, a u korizmi, adventu i ostalim nemrskim danima spravljala se posna bez ikakve masnoće. Takva se prova zvala *na list prova*, jer se pekla u plehovima na koje su bili posloženi listovi kiselog kupusa dva puta isprani toplom vodom.

U jesen se kukuruz za ljudsku ishranu birao što kvalitetniji bijeli i žuti. Dobro osušeni klipovi su se stavljali u vreće (od konoplje), svezali i stavljali visoko u tavanu na *živoke* (poprečne grede u krovu) da se sačuvaju od raznih parazita kao i od prašine.

Po potrebi se za proju samleo krupnije. Danas se u prodavaonicama može kupiti brašno od bijelog kukuruza krupno mljeveno i brašno od žutog kukuruza, također krupno mljeveno.

Ovaj recept za KuHaR pripremila je **Ruža Silađev**.

Sastojci:

200 g krupno mljevenog brašna bijelog kukuruza
200 g krupno mljevenog brašna žutog kukuruza
500 ml vode
ravna žličica soli
oko 300 g ispranih listova kiselog kupusa

Priprema:

Sve se dobro umiješa navečer, drži se na sobnoj temperaturi i više puta se do ujutro može promiješati. Pećnica se ugrije na 250 stupnjeva. Na pleh se postave listovi kupusa u jednom sloju, a preko njih promiješana proja. Preko proje se opet stave listovi kupusa, također u jednom sloju. Proja se peče otprilike 35 do 40 minuta. Mora se provjeravati je li podjednako rumena, pa i smanjiti toplotu po potrebi. Budući da se prije peklo u zidanim pećima, tepsije koje su jače pečene su se po-

vlačile prema vratima gdje je temperatura slabija. Ako se željelo da proja bude rumenija, listovi su se skinuli i pekla se do željene boje.

Recept je isti i za masnu proju, samo se pleh namasti svinjskom mašću. Na njega se izlije smješa proje i preko nje popraska otopljena mast.

Od istoga brašna (pola žutog + pola bijelog) se kuhala *kaša*. U Sonti se kuhala samo u mlijeku i mogla je biti slatka ili slana.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

IZBORI ZA EU PARLAMENT

Nedjelja, 9. 6. 2024. 7 - 19 sati

Na listi
broj

Zaokruži
broj

Generalni konzulat RH u Subotici

Veleposlanstvo RH u Beogradu

Potrebno je imati hrvatsko državljanstvo/domovnicu.

HDZ
eu.hdz.hr

